

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ
ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти другого року навчання
09-241 М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта

Пашковська Тетяна Олександрівна

Керівник к.пед.н., доцентка Владимірова А.Л.

Рецензентка: директорка Одеського закладу
дошкільної освіти «Ясла-садок» № 142
Одеської міської ради Коварц Т. В.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	Теоретичні основи розвитку творчих здатностей дітей дошкільного віку в мистецтві засобами природи	7
1.1	Сутність та основні характеристики художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	7
1.2	Основні підходи до художньо-творчого розвитку здібностей дітей дошкільного віку.....	17
1.3	Педагогічні умови розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів засобами мистецтва за допомогою природи.....	27
РОЗДІЛ 2	Досвідно-пошукова робота по розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів старшого дошкільного віку засобами мистецтва за допомогою природи	44
2.1	Діагностика художньо-творчих здібностей здобувачів на констатуючому етапі дослідження....	44
2.2	Реалізація педагогічних умов розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобами мистецтва за допомогою природи.....	55
ВИСНОВКИ		67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		69
ДОДАТКИ		77

ВСТУП

На сьогодні у сучасному етапі розвитку суспільства підвищується рівень наукового інтересу до процесу формування творчої особистості найбільш збільшується.

Актуальність дослідження зумовлена пріоритетами сучасної державної освітньої дошкільної освіти та освітніми стандартами, які орієнтовані на створення необхідних і повноцінних умов для творчого розвитку особистості здобувачів дошкільного віку, здатні засвоїти та приймати нестандартні рішення, оволодівати навичками та знаннями ситуація новизни, розширювати кордони відомих знань. Це обґрунтовується сучасними тенденціями розвитку системи дошкільної освіти в напрямі підготовки особистості, яка відповідає вимогам суспільства, що розвивається, а також потребам як у творчих творцях, так і у виконавцях. Потреба в художньому розвитку творчих здібностей взаємопов'язана з престижем країни, який залежить від кількості та якості творчої продукції від здобувачів дошкільної освіти. Сучасні діти дошкільного віку живуть в епоху розвитку нових сучасних інформаційних комп'ютерних технологій та штучних інтелектів. Художній розвиток здатності самостійно і творчо мислити сьогодні має особливу цінність. Потрібно навчити дітей дошкільного віку жити в динамічно мінливому світі, орієнтуватися в цьому світі, самостійно приймати рішення, не гублячись при зустрічі з чимось новим і незрозумілим. А також розвивати у дітей дошкільного віку в них допитливість, винахідливість, ініціативність, креативність, уяву, фантазію, тобто якості, які знаходять яскраве вираження у творчості.

Оскільки умови формування художньо-творчої особистості є одним із найважливіших і актуальних завдань дошкільної педагогічної теорії і практики на сучасному етапі, її вирішення слід починати вже в дошкільному віці, за допомогою комплексного підходу до навчальної освітньої діяльності в системі мистецтва.

«Художньо-естетичний розвиток» як освітня галузь у контексті державного освітнього стандарту дошкільної освіти передбачає формування передумов до ціннісно-сміслового сприймання та розуміння творів мистецтва (словесного, музичного, образотворчого); природний світ; формування естетичного ставлення до навколишнього світу; формування елементарних уявлень про різні види мистецтва; сприйняття художню літературу, фольклор; розвивати у дітей дошкільного віку співпереживання персонажам художніх творів; здійснення самостійної творчої діяльності дітей дошкільного віку (образотворчої, конструктивно-моделюючої моделі та безліч інших навичок).

На сьогодні стає проблема своєчасного та ефективного художнього розвитку творчих здібностей здобувачів дошкільного віку не є новою, але все ще залишається дуже актуальною.

У сучасних наукових дослідженнях проблему художньо-творчого розвитку дітей дошкільників досліджують у напрямку естетичного розвитку, а ознайомлення з природою недостатньо розвинуто.

Найбільш існує багато програм художньо-естетичного розвитку, але, тим не менш, питання розвитку творчого потенціалу дитини в дошкільному віці в процесі ознайомлення з природою за допомогою мистецтва залишається малодослідженим і актуальним.

Виходячи з актуальності проблеми, ми обрали тему наукового апарату дослідження: **«Педагогічні умови художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами мистецтва»**. Ефективність використання в мистецтві за допомогою природних ресурсів для розвитку творчих здібностей виявилася великою, давно цікавить педагогів і психологів.

Проблеми розвитку творчих здібностей дітей активно досліджували: Ф. Гальтон, Дж. Гілфорд, С. Рубінштейн, Є. Торранс та інші дослідники. В даний час дослідженню шляхів розвитку творчих здібностей дітей присвячені праці: В. Давидов, Н. Поддякова, Д. Ельконін та інші.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету як складова науково-дослідної теми кафедри «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Мета дослідження – виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами мистецтва за допомогою природи.

Об'єктом дослідження є процес художньо-творчого розвитку ознайомлення дітей дошкільного віку в мистецтва за допомогою природи.

Предметом дослідження є педагогічні умови, що забезпечують художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами мистецтв у природі.

Відповідно до мети, об'єкта та предмета дослідження були сформульовані наступні **завдання**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу, стандарти, програми, підручники;
2. Вивчити сутність та основні характеристики художньо-творчих здібностей;
3. Створити педагогічні умови для успішного розвитку творчих здібностей здобувачів старшого дошкільного віку.
4. Розробити діагностичний інструментарій для визначення рівня розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів на констатуючому та формувальному етапах дослідження.

В основу дослідження покладена **гіпотеза** про те, що розвиток художньо-творчого діяльності дітей дошкільного віку буде успішним, якщо:

- 1) буде організована розвиваюча художньо-естетична середовище в дошкільної освітньої організації;

2) буде здійснюватися партнерську взаємовідношення педагогів і батьків з розвитку дітей дошкільного віку в художньо творчої діяльності.

Наукова новизна роботи полягає у тому, щоб довести ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами мистецтва за допомогою природи ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами мистецтва.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні знань та розумінь про можливості використання фахівцями дошкільної освіти засобами мистецтва за допомогою природи.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі дошкільної ланки освіти, а також як матеріал до лекцій та семінарсько-практичних занять.

Апробація результатів дослідження. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, педагогічного факультету, Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній міжнародній науково-практичній конференції «STUDY OF MODERN PROBLEMS OF CIVILIZATION», 2024 р., Осло, Норвегія – Назва публікації (тези) «Педагогічні умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності».

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДАТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МИСТЕЦТВІ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ

1.1. Сутність та основні характеристики художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку

За останні роки найбільш наукових джерел оприлюднили та опублікували багато цікавих наукових матеріалів, які стосуються запитань художньо-творчий розвитку особистості дитини. Вчені досліджують різні закономірності та характеристики творчих процесів, намагаючись висвітлити суть творчої діяльності та знайти найефективні шляхи її реалізації в цілому. Однією з найактуальніших проблем сучасної педагогіки залишається художньо-творчий розвиток творчих здібностей здобувачів дошкільного віку.

Творчість це «процес створення чогось сучасного, суб'єктивного, більш нового, заснованого на здатність розвивати оригінальні більш креативні ідеї та використовувати нестандартні види способів діяльності» (Главацька, О.) [23, с.45]. Існування творчості в мистецтві є вона специфічною та унікальною здатністю людини, тому що художньо-творчий процес немає там, де немає розвиненого штучного інтелекту. Навіть тварини з більш розвиненим інтелектом не мають здатності до творчої діяльності. Без художньо-творчого мислення та розвиненого інтелекту немає творчості у здобувачів дошкільного віку.

Венгер Л., що ж до творчості, то «творчість за своєю суттю є культурно-історичним феноменом і має психологічний аспект: особистісний і процесуальний апарат. Вона передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і навичок, за допомогою яких створюється естетичний продукт, що вирізняється своєю новизною в мистецтві, оригінальністю та унікальністю» (Венгер, Л.) [13, с.15].

Різна продуктивна сучасна галузь виробництва, науки, мистецтва яка потребує творчих людей в Україні. Організація видів творчості визначає характер творчої діяльності людей в цілому це творчість винахідника, організаторські здібності науковця, педагога тощо).

Найбільш доступне та розкрито в трудах І. Галянт який порівнював креативне і критичне мислення та зазначили, що «творче мислення — це мислення, яке веде до відкриття чогось нового або вдосконалення чогось минулого. Критичне мислення — це перегляд запропонованих рішень для визначення сфери їх можливого застосування в дошкільному закладі.

Орієнтування до творчого мислення яке спрямоване до створення нових ідей, а критичне мислення націлене на виявлення їх недоліків і помилок в мистецтві. Обидва способи мислення необхідні для успішного вирішення проблем для здобувачів дошкільного віку. Хоча вони вживаються окремим мисленням: «Творче мислення є перешкодою для критичного мислення і навпаки» (Галянт, І.) [22, с. 38].

Поняття творче мислення — це також здатність засвоєння людського розуму в цілому, які творчо вирішують різноманітні інтелектуальні проблеми, але не за планованим розробленим планом, а гнучко, адаптовано та з певним ступенем підприємливості в мистецтві.

Розкрито більш багато визначень креативу та креативності та художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку в цілому.

Креативність передбачає наявність у особистості певних здібностей, потреб, життєвих позицій і установок, які ведуть дитину до успіху в звичній діяльності дошкільної освіти.

Важливим елементом здібності в дошкільної освіти — це індивідуальні особливості, уміння та навички, які відрізняють одну людину від іншої. Актуальним питанням залишається успадкування деяких художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Важливим етапом яке доведено лише те, що певні фізіологічні властивості людського мозку визначаються в їхній наявності або відсутності в цілому (Голінська, Т.) [25, с. 159].

Поняття «творчі здібності» – це значущі для здійснення самостійної художньо-творчої діяльності індивідуальні особливості особистості, які включають емоційно-мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-творчих компонентів у цілому (Владимирова, А.) [19, с.189].

Креативність, творчий потенціал є проявом того, що закладено мистецтво за допомогою природи, індивідуальність і неповторність вирішувати проблемні ситуації обмірковувати.

Проблема художньо-розвитку творчого потенціалу особистості дітей дошкільного віку є не лише актуальною, а й складною. Це підвищує ефективність і пояснюється наявністю різноманітних факторів, які визначають особливий характер дитини дошкільного віку, так і прояв художньо-творчих здібностей. Ці фактори здібності ґрунтовано виокремлюють до трьох загальних груп:

- перша група здібностей це індивідуальні особливості дітей дошкільного віку до мистецтва та природні задатки, що визначають формування творчої особистості;

- друга група здібностей це вплив середовища на прояв і розвиток художньо-творчого потенціалу;

- третя група здібностей – залежність від розвитку художньо-творчих здібностей, також від різних видів художньої діяльності, якою займаються діти дошкільного віку в закладах дошкільної освіти (Дружин, В.) [32, с. 75].

Як зазначають психологи які виділяють три особливості видів здібностей:

- перше «загальні» - це забезпечення відносної плавності та продуктивності праці, що потребує інтелектуальних зусиль;

- другий «спеціальні» – це з певною спеціалізованою спрямованістю на галузь напряму (музичну, творчу, образотворчу, математичну, природознавчу та інші);

- третій «практичні» – це конструкторські технічні, виставково-організаційні, презентаційні навички (Богоявленська, Д.) [9, с.189].

Розкриваються художньо-творчі здібності які розглядаються на різних рівнях:

1. Генетичні здібності;
2. Емоційні здібності;
3. Інтелектуальні здібності.

Позиція на генетичному рівні це особистісні якості людини, які притаманні йому як представнику *Homo sapiens*. В освітньому процесі та в їхньому контексті вони представлені в категоріях «творче Я», «творчий потенціал», «креативність», «оригінальність» (Виготський, Л.) [15, с. 55].

Поняття «креативність» перекладається з латинської мови як «створення» – це загальна здатність до творчості дітей дошкільного віку. Креативність характеризується як особистість у цілому, проявляється в різних сферах діяльності, вважається відносно самостійним чинником таланту (Івкіна, Т.) [40, с 5].

«Креативність як індивідуальна якість виявляється насамперед у тому, що людина привносить креативність у всі види образотворчої діяльності» (Котляр, В.) [44, с. 112].

Як стверджував Л. Виготський який писав: «Творча діяльність — це така діяльність людини, в ході якої створюється щось креативні нові ідеї. Неважливо, чи створено це творчою діяльністю чогось із зовнішнього світу, чи відомою конструкцією розуму чи почуття, яке живе і проявляється лише в самій людині. Якщо спостерігати за поведінкою людини, її діяльністю, то помітимо, що в цій діяльності можна виділити основні два види дій. По-перше, один із видів художньої діяльності можна назвати репродуктивним або репродуктивним, оскільки він найтіснішим чином пов'язаний з нашою пам'яттю. Його концепція полягає в тому, що людина відтворює або повторює раніше створені та вироблені прийоми поведінки або оживляє сліди попередніх вражень» (Виготський, Л.) [15, с. 18].

Але, крім відтворювальної діяльності, вчені відзначали, що також творчу або комбінуючу діяльність. Також вони висловлювали свої думку

«Якби людська діяльність обмежувалася тільки відтворенням старого, то людина була б істотою, яка звертається тільки до минулого і могла б пристосовуватися до майбутнього лише в тій мірі, в якій вона відтворює це минуле. Саме творча діяльність «робить людину» істота, яка звернена до майбутнього, творить його і змінює своє теперішнє» (Біла, І.) [7, с. 34].

Психологи називають таку художньо-творчу діяльність уявою або фантазією в мистецтві.

Водночас умови чи фактори, що впливають на перебіг художньо-творчої діяльності в мистецтві, існують двох видів: ситуативні та особистісні. На думку Немов, Р. до яких до особистісних факторів належать стійкі якості, риси особистості або риси характеру людини, які можуть впливати на стан, викликаний конкретною ситуацією (Немов, Р.) [55, с. 35].

Активне вивчення з дітьми дошкільного віку творчі здібності які впровадили з кінця 50-х років 20 століття. Єдиний пошук показника не дав позитивних результатів в ці роки. На сам перед доведено лише то, що розвиток навичок значною мірою залежить від різних видів матеріалів, на якому базується задане завдання (Журавльова, Є.) [35, с. 234].

На початку нового етапу навички формуються та розвиваються на основі візуальних уявлень у дітей дошкільного віку. Ці завдання доступні не тільки початківцям, а навіть дошкільнята запровадять. Показники художньо-творчих здібностей тут можуть бути продуктивне творча діяльність здобувачів дошкільного віку: виконання доцільності малюнків, кількість більш задумів в ідеї, ступінь розробленості та завершеності сюжету (Немов, Р.) [55, с. 69].

На думку Г. Іванченко та М.Казарян, які виділяють декілька етапів у процесі становлення художньо-творчої особистості (див. табл. 1.1.) (Іванченко, Г.) [39, с.87].

Таблиця 1.1.

Етапи розвитку творчої особистості
(за Г. Іванченко та М.Казарян)

Етапи	Характеристика особливостей творчого розвитку
Етап пробудження	Накопичення сенсорного, інтелектуального, емоційного досвіду як основи творчості. На цьому етапі важливо інформаційно багате предметно-просторове середовище, сигнали пробудження, джерела, що створюють мотивацію до творчої діяльності
Етап наслідування, імітації	Освоєння технік, еталонів творчої діяльності, засобів, методів. Головне на цьому етапі – практичний досвід дитини у повноцінному, поліхудожньому просторі
Етап перетворень	Застосування раніше освоєних еталонів та їх перетворення на нових особистісно значущих умовах відповідно до індивідуальних особливостей, можливостей, потреб
Етап альтернатив	Індивідуалізація, гармонізація творчої діяльності, становлення творчої індивідуальності, власного унікального, індивідуального стилю

У своєму підручнику Р. Немов стверджує, що «всі здібності не тільки проявляються, але й розвиваються в тому виді художньої діяльності, до якого людина береться під впливом інтересу, що виник». Автор виділив два шляхи розвитку навичок: теоретичний і практичний, які взаємопов'язані, оскільки для розвитку навичок потрібні спочатку знання, а потім уміння та навички (Немов, Р.) [55, с. 93].

Як пише Н. Вінокурова, що «можна виділити два рівні художніх здібностей: репродуктивне та творче. На першому рівні людина швидко засвоює знання та вміння та опановує певну художню діяльність, виконуючи її за зразком, дотримуючись всі закони мистецтва. На другому рівні автори можуть вже втілювати та створювати щось новий задум, більш оригінальне шляхом самостійної художньої діяльності» (Винокурова, Н.) [17, с. 45].

Кожна дитина має свої індивідуальні здібності та таланти. Діти прагнуть засвоювати та втілювати від природи цікаві ідеї і хочуть навчитися всьому. Усе, що потрібно для дітей дошкільного віку для розвитку цих навичок, потрібне компетентне розумне керівництво дорослого.

Дитяча творчість є своєрідною самостійною сферою духовного життя всесвіту. Як зазначає В. Сухомлинський, що в дитячій творчості відбувається самоствердження в собі і самовираження в дитині, також розкривається в малечі її своєрідність. В процесі імпровізуючій діяльності, дитина дошкільного віку безпосередньо й емоційно застосовує все, чого навчилася у навчанні навичками. Навчання у дошкільному закладі, у свою чергу, збагачується творчими проявами дітей дошкільного віку і набуває розвивального характеру (Сухомлинський, В.) [60].

В своєму погляді, науковець В. Підгорнєв висловлюється: «найбільш сприятливі для формування креативності як риси особистості вікові особливості розвитку дитини». Це пов'язано з особливим характером гри, яка вимагає спонтанності, емоційності та залучення уяви. Головне, гра не обмежує можливості дитини. У процесі розвитку творчих здібностей дитини дошкільного віку формуються соціально позитивні мотиви реалізації творчого потенціалу, які в кінцевому підсумку впливають на розвиток стійкого інтересу до творчої діяльності та потреби в ній» (Підгорнєв, В.) [57, с. 90].

А. Мелік-Пашаєв і З. Новлянська вказують на те, що дошкільний вік є сензитивним, тобто найбільш розкритим, сприйнятливий і сприятливий для художньо-творчого розвитку: «Малюючи живопис, або малюючи дитина п'яти до семи років може створити щось цікаве, креативне творіння», що визнається навіть найціннішим у суспільстві і професійній діяльності митців (на відміну від інших галузей, таких як фізика чи математика). Але дитячі роботи, навіть якщо вони написані художньо, залишаються дитячими за формою і змістом. Але дитячі роботи суттєво відрізняються від професійно мистецьких робіт дорослих і мають характерні риси певного віку» (Мелік-Пашаєв, А.) [52, с. 82].

Власне, дошкільний вік є найбільш сензитивним періодом для творчості малечі, оскільки в цей час відбувається процес створення образу людини з найшвидший у світі. Художньо-творчий розвиток дитини

дошкільної освіти полягає в збереженні цього початку протягом підліткового віку та неминучого процесу соціалізації. Розвивальні властиві необхідно для кожній дитині прагнення здібності до творчості. Також, кожну дитину необхідно розвивати в ній якості, необхідні їй для успішної діяльності як виконавця, так і як творця в різних видах діяльності (сучасне життя як того і вимагає суспільство). Це означає, що необхідно виховати майбутнє покоління, яке здатне долати закономірність, сміливість, інертність форм і методів у будь-якій роботі, а також яскраві явища, які гальмують художній розвиток в суспільстві у цілому.

Дослідивши психолого-педагогічну та методичну літературу, науковий досвід зазначає, що в освіті дуже накопичено великий потенціал теоретичних та практичних компетенції організації створення в художньо-естетичної діяльності в закладах дошкільної освіти. Питання які ставляться про організацію та проведення продуктивної діяльності в художньо-естетичного розвитку, детально розкриваються у працях вітчизняних педагогів, науковців і методистів: (Г. Беленька, Н. Голота, А. Гончаренко) та інших науковців [6, с. 151].

У нашій роботі ми проаналізували три парціальних освітніх програм художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку в заклад освіти:

- «Програма образотворчої діяльності в дитячому садку», розробник Л. Шульга [63, с. 42];
- Програма художнього виховання, навчання та розвитку дітей від двох до семи років «Кольорові долоньки», розробник І. Ликова [47, с. 70];
- Програма художньої творчості дітей від п'яти до семи років «Радість творчості», розробник О. Соломеннікова [59, с. 39].

Усі три програми розроблені для фахівців та здобувачів художньо-естетичного виховання, навчання та розвитку дошкільників у дошкільному закладі та містять особливу потужну методіку організації різноманітних видів продуктивної образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікації, конструювання) для здобувачів дошкільного віку.

Найцінніше у освітніх програмах є вікова категорія дітей дошкільного віку. Виконавець програми «Кольорові долоньки» Ірина Ликова охоплює дуже багато увесь дошкільний період дитинства, починаючи з раннього віку і закінчуючи закінченням школи [47, с.73]. Інший виконавець програми Людмила Шульга затвердила свої програми в трьох посібниках, починаючи з середнього дошкільного віку і закінчуючи старшим шкільним випуском [63, с. 49]. Наступний виконавець програм Ольга Соломеннікова «Радість творчості» яка розрахована на два роки навчання, і охоплює не до кінця тільки старший дошкільний вік [59, с. 39].

Оскільки однією поставлених цілями цих освітніх програм є художньо-творчий розвиток здібностей дітей.

Метою освітньою програмою Ірина Ликової «Кольорові долоньки» є формування у дітей раннього та дошкільного віку естетичного ставлення та художньо-творчих умінь до мистецтва.

Метою програми Галина Швайко є розвиток художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку. В програмі Ользі Соломеннікової «Радість творчості» метою буде розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народного та декоративно-прикладного мистецтва.

Для кожного досягнення поставленні цілі проаналізованих програм у художньо-естетичному спрямуванні автори вирішують низку змістовних завдань з урахуванням вікової категорії особливостей дітей дошкільного віку, продуктивних програм та видів художньої діяльності.

Цілі програми які поставлені автором «Кольорові долоні» Ірини Ликової, це:

- Розвиток естетичного сприйняття художніх образів;
- Створення умов для вільного експериментування;
- Пізнання сфери універсальної мови мистецтва – засобів виразності в художній естетиці;
- Художньо-творчі здібності у продуктивних видах діяльності.

Завдання програми Галини Швайко з образотворчої діяльності в дитячому садку:

- Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через мистецтва;
- Розвиток пізнавально-активної діяльності.

Цілі наступної програми Ользі Соломеннікової «Радість творчості»:

- Розширення всесвіт у дітей та уявлень про різноманітність промислів декоративно-прикладного мистецтва;

- Навчити дітей дошкільного віку розпізнавати та виділяти основні виражальні засоби виробів різних народних промислів України.

Отже, у процесі художньо-творчої діяльності у здобувачів дошкільного віку розвивається уява, фантазія, креативність, пам'ять і здатність до творчості, тобто те, що сприяє розвитку творчих здібностей дошкільнят. Таким чином, теоретичні основи розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку можна представити шляхом аналізу світоглядних, психолого-педагогічних аспектів творчості. З філософської точки зору творчість можна визначити як вищий рівень розумової діяльності людини, як здатність створювати нове, відкривати нові духовні цінності або втілювати нові матеріальні цінності, оскільки в цьому процесі відбувається синтез матерії і духу в мистецтві у рухомій рівновазі (Ликова, Соломеннікова, Шульга) [47, 59, 63].

У психології поняття творчість – це художня діяльність, яка створює щось яскраве, креативне, якісно нові технології і характеризується своєю неповторністю, самобутністю та культурно-історичною унікальністю і цілому. Творчість є специфічною для соціуму, оскільки вона завжди передбачає творця – суб'єкта художньо-творчої діяльності, вищої форми активної і самостійної людської діяльності, що створює щось нове, чого раніше не було у світі.

З різноманіття визначень креативності виділяємо загальні принципи: – креативність – це «процес створення чогось абстрактно нового бачення,

заснований на сприйняття здатності розвивати оригінальні креативні ідеї та використовувати нестандартні способи діяльності» (Момот, Л.) [54, с.53].

Педагогічний процес в закладах дошкільної освіти формуються творчі особистості, при яких всій його індивідуальності та неповторності, є не стихійним, а контрольованим, регульованим процесом, ефективність і успішність якого залежить від факторів, які ми розглянемо в наступному розділі: - Спадковість у вигляді психофізіологічних схильностей; - Розвиток творчого середовища; - Різноманітна творча діяльність; - Цілеспрямоване навчання методам цієї діяльності; – Можливість розвиватися в тому виді діяльності, який цікавить (Виноградова, Н.) [16, с. 96].

1.2. Основні підходи до художньо-творчого розвитку здібностей дітей дошкільного віку

Необхідність розвитку художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку обговорюється і описується досить давно. Розроблені освітні програми і технології, які спрямовані на цілеспрямованого досягнення цієї мети у програмі. Завдяки часу проблема розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку істотно змінилася. Так, за останнє десятиліття педагоги-практики помітили, що «здобувачі дошкільного віку все більше відрізняються від своїх однолітків, в своїх трудах описують як І. Песталоцці, Я. Коменський, М. Монтессорі, В. Сухомлинського, і навіть тими дітьми, які відвідували дошкільний освітній заклад в кінці минулого століття» (Авер'янова, Є.) [1, с.37-41].

Найбільшість науковців пов'язують здібності у художньо-творчого розвитку у здобувачів дошкільному віці з появою символів, розвитком здатності до перевтілення (Н. Веракса, Н. Поддьяков, І. Смолярчук та інші науковці). Перевтілення в мистецтві відбувається в різних видах художньої діяльності дітей – у грі, будівництві, малюванні, ліпленні, конструюванні та в аплікації. Завдяки дошкільний вік здобувача набуває ряд різних творчих

якостей, що відрізняють його як творця. Це жвавість, неповторність, динамічність у застосуванні вже відомих нетрадиційних художніх прийомів роботи, у засвоєнні матеріалу, у пошуку нестандартних вирішувань способів поставлених завдань та цілей, у використанні різноманітних видів художніх перетворень» (Йохвідов, В.) [37, с. 98].

На сьогодні розкривається проблема художньо-творчого розвитку здобувачів дошкільного віку яка дуже хвилює фахівців різних галузей: вихователів, педагогів, психологів та інше. Адже вміння сприймати прекрасне в навколишнього світі допомагає мистецтво, яке є важливою умовою художньо-творчого розвитку особистості.

Дослідник який відмітив В. Давидов, необхідно розвивати художню творчість здобувачів дошкільного віку, використовуючи засоби, що сприяють розвитку їхньої уяви (Давидов, В.) [28, с. 33].

Водночас педагог, як пише А. Запорожець підкреслював, що при виборі засобів враховуйте новизну продукту, його оригінальність, варіативність рішень, емоційні прояви в процесі діяльності та інтелектуальної діяльності дітей дошкільного віку (Запорожець, А.) [36, с 156].

Здобувач дошкільного віку може проявляти художньо-творчі здібності в різних видах образотворчої діяльності: пізнавальній, ігровій, мовній, художній та інше.

Під час художньо-творчої діяльності здобувач розвиває у собі самостійність, фантазування, мислення, уяву, а також активізує її пізнавальний інтерес, формує емоційно-позитивне ставлення до процесу навчання цієї діяльності, що сприяє ефективному художньо-творчому розвитку.

Розвиток художньо-творчих здібностей – це творчий процес, спрямований на формування творчої особистості, здатної відчувати, сприймати, оцінювати всесвіт прекрасного і створювати художні цінності.

Це непроста справа, яка потребує багато часу та зусиль. Але коли ми на власні очі побачимо досягнення плоди нашої праці, а саме результати нашої

праці продуктивної діяльності дитини дошкільної освіти, пишаємось нашою гордістю яка не буде меж. На сам перед розвиток художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку – це «повсякденна праця» у цілому (Алієва, М.) [2, с. 70].

Великою проблемою у суспільстві постійно відчуває потребу в творчих особистостях, здатних активно діяти в мистецтві, нестандартно мислити та креативно знаходити оригінальні рішення всіх життєвих проблем.

Для розвитку художньо-творчих здібностей у дітей дошкільного віку потрібні певні фактори діяльності:

- спадковість у формі психофізіологічних схильностей дітей дошкільного віку;
- творче середовище, що розвивається в дошкільному віці;
- різноманітна творча діяльність в дошкільному віці;
- цілеспрямоване навчання методам цієї діяльності в дошкільній освіті;
- можливість розвиватися в різних видах образотворчої діяльності, в якому є потреба та інтерес творити (Возна, Л.) [20, с. 96].

Успішність здобувачів дошкільного віку безпосередньо залежить від того, як часто вона використовує свої навички в мистецтві. Деякі здобувачі дошкільного віку розвивають свій художньо-творчий потенціал за допомогою та під загальним керівництвом дорослих, тоді як інші можуть ніколи не знати про їх існування.

У результаті художньо-творчої діяльності здобувач дошкільної освіти створює щось нове й оригінальне, проявляє свою фантастичні здібності, реалізує та створює свій задум і самостійно переробляє та знаходить спосіб його реалізації (Дибіна, О.) [31, с.24].

Тепер розглянемо, які існують складові художньо-творчі здібності у науковця Г. Вахітова, який запровадив модель, яка дозволяє виділити наступні складові художньо-творчі здібності особистості:

1. мотиваційно-творча спрямованість здобувачів та активність особистості в цілому;

2. всесвітні властивості особистості, що сприяють художньо-творчу діяльність здобувача;

3. евристичні, вербально-творчі здібності особистості здобувачів дошкільної освіти;

4. результативність художньо-творчої діяльності здобувачів (Вахітова, Г.) [12, с.8].

Дослідник Г. Сухорукова, в своїх працях виділив такі компоненти, що характеризують креативність: пластичність в роботі (здатність застосовувати багаторазові рішення), мобільність в групі (здатність швидко переходити від одного аспекту проблеми до іншого, не зупиняючись на одній точці зору), оригінальність в роботі (створення несподіваного, непередбачуваного рішення) (Сухорукова, Г.) [61, с. 69].

Український психолог Тетяна Дев'ятова, яка зазначила та визначила такі показники художньої діяльності:

- потік ідей (кількість ідей в одиницю часу);
 - гнучкість мислення та креативність (здатність переключатися з одного завдання на інше);
 - оригінальність (здатність висувати нові, нестандартні ідеї);
 - допитливість (інтерес до навколишнього всесвіту);
 - фантазія (повна відірваність відповіді від реальності за наявності логічного зв'язку між стимулом і відповіддю);
 - завершеність (здатність надати вашому «виробу» завершений виріб)
- (Дев'ятова, Т.) [30, с. 96].

С. Козлова у своїх працях, виділяла показники творчих здібностей: легкість в роботі - швидкість виконання завдання, гнучкість в роботі - перемикання від одного об'єкта до іншого, оригінальність в роботі - мінімальна частота появи заданої відповіді в однорідній групі та опрацювання завдань - повнота.

При цьому підході критерієм креативності є не якість результату, а властивості та процеси, які активізують художньо-творчу продуктивність в мистецтві:

- хід думок;
- гнучкість;
- оригінальність;
- розробка завдань (Козлова, С.) [42, с. 89].

На думку Є. Котової, найвищий рівень творчих досягнень можливий при поєднанні трьох факторів: художньо-творчих здібностей, творчих навичок і творчої мотивації в мистецтві (Котова, Є.) [45, с. 78].

А. Литовкіна, розробила критерії художньо-творчих здібностей в образотворчій діяльності:

1. готовність картини, її складові, їх різноманітність;
2. передача форми (просторові, складна, точні створені);
3. структура предмета моделі (побудова частин предмета, вирішування композиції);
4. Кольорознавство (ахроматичні та хроматичні);
5. Тип ліній в графіці (хвиляста, пряма, штрихована, дрібні або великі штрихи) (Литовкіна, А.) [48, с. 669].

Показники художньо-творчого розвитку за методиками Т. Казакова та І. Ликова:

1. Засоби виразності: а) колір, колірна гамма; б). дизайн; в). композиція;
2. Практичні навички в композиції (оволодіння різними матеріалами та інструментами для створення художнього образу);
3. Зміст креслення;
4. Жанри та види (натюрморт, портрет, анімалістичний жанр, батальний жанр та інші види);
5. Декор, відповідний темі (концепції);
6. Художній образ (Ликова, І.) [47].

Аналізуючи вищевикладене, можна виділити основні показники художньо-творчих здібностей, при стимулюванні у якому підвищується потенціал естетичної художньо-творчої активності здобувачі дошкільного віку:

- Здатність фантазувати та втілювати свої фантазії в житті;
- Творча активність здобувачів дошкільників, їх зацікавленість здобутків у підвищенні художнього рівня своїх творчих здібностей;
- Евристичні навички – навички вербальної творчості здобувачів дошкільників,
- Легкість, швидкість виконання поставлених завдань;
- Гнучкість, мобільність в роботі (швидкий перехід від одного об'єкту роботи до проблем іншого);
- Оригінальність в роботі (генерування несподіваних, нетривіальних, невірних рішень);
- Завершеність в роботі (можливість вдосконалити свій власний «продукт»).

Творчі нахили, спочатку створені у здобувачів дошкільного віку, найчастіше з'являються в одному аспекті, в одному виді творчості (образотворча діяльність, ліплення, словесна творчість тощо). Креативність як особистісна характеристика проявляється головним чином у тому, що людина привносить креативність у всіх видів художньої діяльності (Хупавцева, Н.) [62, с. 289].

У психолого-педагогічній літературі термін креативність виділяє найчастіше і асоціюється з поняттям оригінальністю і розглядається як особистісна якість.

Як стверджував Я. Пономарьов, який досліджував і розуміє в креативності як «здатність знаходити нові шляхи вирішення різних проблем і їх представлення» (Пономарьов, Я.) [58, с. 58].

Характеризуючи креативність, «він вказує на проблему вмінь і розглядає у свої дослідженнях креативність як процес перетворення знань, а також загальну творчу здатність» (Пономарьов, Я.) [58, с. 92].

Креативність є одним із критеріїв креативності, який забезпечує можливість успішної адаптації особистості до мінливих реалій життя та надає творчого характеру навчанню, праці та відпочинку. «Спеціальні дослідження у практичному досвіді переконливо показали, що найбільш сенситивним періодом для художньо-творчого розвитку є дошкільний вік» (Озерова, О.) [56, с. 57].

Говорячи про формування художньо-творчих здібностей, необхідно знати, з якого віку дитині слід починати розвивати творчі здібності. Психологи зазначають різні періоди часу від півтора до п'яти років. Існує також гіпотеза, що розвивати художньо-творчі здібності у дітей дошкільного віку потрібно з самого раннього віку. З дитинства у дітей дошкільного віку проявляється схильність до якоїсь художньої діяльності. Здобувач відчуває у собі радість і задоволення від прекрасного. Чим більше здобувач займається улюбленою справою, тим більше їй хочеться цим займатися. Також його цікавить не результат, а сам процес, але найбільш інтенсивно і яскраво починають розвиватися навички в дошкільному віці, формується пізнання дійсності, наочно-образне мислення, сприйняття, образна пам'ять і уява та інше.

Розвиток художньо-творчих здібностей тісно пов'язаний з рівнем розвитку інтелекту у дітей дошкільного віку, особливо мислення та уяви. Дошкільний вік є сензитивною фазою для розвитку всіх пізнавальних процесів, тобто як мислення, так і творчої уяви в мистецтві (Озерова, О.) [56, с. 79].

Дитинство з психологічної точки зору є найбільш сензитивним періодом для розвитку художньо-творчих здібностей, оскільки здобувачі дошкільного віку в цьому віці надзвичайно проникливі та мають велике бажання пізнавати навкруги навколишній світобачення. Саме природа дає

можливість для здобувачів дошкільного віку цей багатий емоційний досвід у розвитку художньо-творчих здібностей у процесі знань в пізнанні природи – пробуджувати емоції та ставлення до неї. Розвивати у дітей та у людей естетичні смаки до краси та емоційне ставлення до краси природи допомагає людині стати вищою, багатшою, уважнішою.

В дошкільному віці прививаються основи краси до особистості, в тому числі ставлення до навколишнього світу, до природи і мистецтва. Заклад дошкільної освіти є першим джерелом у розвитку ступенем системи безперервної освіти, тому цей період є основою для формування основ світогляду та відкриває великі можливості для розвитку художньо-творчих здібностей та інтересу до світу природи. У процесі пробудження і розвитку емоційного сприйняття краси, її колоритність природи важливу роль відіграє ставлення вихователів до батьків до чарівної природи та пов'язаних з нею інтересів здобувачів дошкільної освіти до краси. Увага, підтримка і схвалення дорослих сприяють розвитку захоплення і успішності діяльності.

Про пробудження інтересу до най чарівної природи у здобувачів дошкільної освіти, ми можемо судити за такими ознаками – як прояв у них художньо-творчої активності: запитання здобувачів, приймання участь у дискусіях, спостерігати під час прогулянок, активне використання знань і вмінь у дітей (Любімова, Т.) [50, с.44].

Працюючи зі здобувачами дошкільної освіти, вихователь повинен продіагностувати та знати про які вікові особливості в них є. У здобувачів цього віку велика тяга до творчості та самостійності. Малеча прагнуть до нових відкриттів в мистецтві, експериментувати та знати про навколишній світ. І цей інтерес пізнання дитини спонукає до активності творити, щось нове. А викладачі та батьки, допоможуть розширити кругозір їхній дитячий досвід, даючи дітям знання, заохочуючи їх допитливість і прагнемо залучаючи до різноманітних видів образотворчої діяльності. А накопичувальний багаж знаннями та уміннями є основою їх майбутньої художньо-творчою діяльністю. Крім того, діти мислять повільніше і

самостійно вирішують свою проблему, ніж у дорослих, у яких не потребують розвитку, оскільки від нього залежить художньо-творчий потенціал дорослої людини в цілому (Двоглазова, І.) [29, с.37].

Художньо-творча діяльність дошкільнят приваблює, які відчули радість своїх перших відчуттів мислити, творити хоч і маленьких, відкриттів і почуття задоволення від своїх нових робіт, творінь тощо. Виникаючи один із найскладніших проблем дослідження, взаємодії та взаємодії художньо-творчого процесу з емоційним розвитком дітей дошкільного віку. Яскраві емоції стають основою для формування у здобувачів дошкільного віку гострої потреби не тільки в кінцевому продукті художньої творчості, а головне в певній мірі здійснення самого цього процесу, незалежно від вирішення поставлених завдань.

«За характером художня творчість у дітей можна судити про їх цілесприйняття навколишньої дійсності, про особливості мислення, уяви, пам'яті, фантазування та інтелектуальних здібностей» (Богуш, А.) [10, с.33].

Виховуючи дітей дошкільного віку в мистецтві за допомогою природи ми маємо прагнути пробудити в душі в кожній людині та дитині прививати до яскравості природи, а це почне у кожному не робити зло, бо нечисть на світі потворне. Коли ви знайомите суспільство з природою необхідно з раннього віку якомога раніше – починаючи виховувати дітей в дошкільному віці - і виховувати їх не вдома як глядача і слухача, а й як активного творця всесвіту чомусь найчарівнішому, прекрасному всесвіту (Богуш, А.) [14, с.50].

Отже, емоційна насиченість процесу художньої творчості здобувачів дошкільного віку приведе до посиленого естетичного розвитку нових мотивів естетичної діяльності дошкільнят, яке перебудовує мотиваційно-емоційну сферу здобувача, а в кінцевому результаті сприяє та формує евристичні структурні особистості. На сам перед для розвитку художньо-творчої особистості виникають у здобувача дуже рано, але цей естетичний розвиток не відбувається сам по собі, а потребує особливу увагу приділяти в закладах дошкільної освіти.

Потрібно надати здобувачу право самостійно вирішувати та вибирати, з яким матеріалом буде та хоче працюватиме, і планувати заздалегідь свою образотворчу діяльність. У таких ситуаціях здобувач дошкільного віку отримує вільну підтримку у своєму ставленні до життя та у своїх художньо-творчих проявів до мистецтва (Журавльова, Є.) [35, с. 238].

Навколишній світ який оточує нас в суспільстві, складається з суперечностей, протилежностей: поряд з радістю - смутком, поряд з життям – потусторонім світом та інше. Здобувач, яка звик бачити в суспільстві тільки добре чи погане, губиться в несподіваній ситуації і не може знайти виходу в цієї проблемі.

Проявом художньо-творчої уяви є мислення, яке дозволяє сприймати світ у його суперечностях і знаходити з них вихід. В цієї основі художньо розвитку особистості як ставлення до нашого мінливого життя.

Процес розвитку художньо-творчих здібностей особистості протікає поступово нерівномірно, має як падіння, так і підйоми у роботі. Використовуючи традиційний процес навчання в дошкільному закладі зі здобувачами не завжди сприяє ефективному естетичному розвитку творчості. Для естетичного розвитку креативності потрібно впроваджувати в освітній процес навчання принципи естетичного розвивального навчання (проблемний, діалогічний, індивідуалізований, евристичний та пошуковий методи навчання), індивідуально-творчий підхід до здобувача (створення творчого середовища, залучення до творчої діяльності), співтворча взаємодія, а також активно стимулювати мотивацію в інтелекті, створювати вольовий та емоційну структуру особистості здобувача в дошкільному віці в межах єдиного освітнього простору (Голінська, Т.) [24, с. 153].

Більшість підходів психологів до розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку можна виділити наступні:

- особистісно-орієнтована позиція вихователя (Н. Вишнякова, Є. Ісаєв, В. Чудновський, Є. Яковлева);

- розвиток процесів мислення в освіті (Н. Лейтес, А. Матюшкін, В. Моляко, Л. Обухова, Н. Поддьяков);
- поглиблення в естетичну культуру художньої діяльності (А. Мелік-Пашаєв і З. Новлянська, Ю. Полуянов);
- створення атмосфери предметно-ігрового середовища (С. Новосьолова, В. Петровський, Е. Ходирева, Т. Шумунова).

Поняття творчі здібності - це комплекс цілий психологічних якостей у здобувачів дошкільної освіти. Здатність до навчання характеризує систему засвоєння інформації, а креативність - це загальна художньо-творча здатність - процес перетворення в естетичній інформації, з яким взаємопов'язані уява і фантазія.

Таким чином, аналізуючи твори різних науковців, ми дійшли до окремих висновків і визначили основні показники художньо-творчого розвитку здобувачів дошкільного віку: - Здатність фантазувати та втілювати свої фантазії в життя; - Творча активність здобувача дошкільного віку, його інтерес до підвищення своїх здібностей в художньо-творчому розвитку; - Евристичні навички здобувача – здатність до словесної художньої творчості в цілому; - Гнучкість та мобільність в суспільстві (використання швидкого переходу від одного аспекту проблем до іншого); - Оригінальність в мистецтві (генерують несподівані, нетривіальні рішення); - Опрацьованість та завершеність у роботі (покращення вашого «продукту» або надання йому завершеного художньо-естетичного вигляду).

1.3. Педагогічні умови розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів засобами мистецтва за допомогою природи

«Одним із найважливіших чинників художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку є створення умови, що сприяють художньому розвитку їхніх творчих здібностей» (Барташнікова, І.) [4, с. 13].

На думку психологів, дошкільний вік є синтизивним періодом для розвитку художньо-творчих здібностей, оскільки здобувачі дошкільної освіти

в цьому віці надзвичайно сприйнятливі та мають велику можливість бажань пізнавати в цьому навколишній світі. «Дорослі які заохочують цю допитливість, даючи можливість здобувачам дошкільної освіти нові знання, навички і залучають їх до різноманітних видів образотворчої діяльності, сприяють розширювати знання в дошкільному досвіді» (Бутенко, Н.) [11, с. 92].

Велика можливість має значення у виховні, який впливає на дітей дошкільного віку, тобто атмосферне створення різних умов і використання різноманітних форм, методів і прийомів організації роботи з естетичного розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів у процесі ознайомлення з мистецтвом за допомогою природою, ефективність і успішність якої залежить від низки дидактичних умов, таких як: Наприклад:

- максимальне розширити та розкрити вікові особливості здобувачів дошкільного віку;
- художньо-творчий потенціал вихователя;
- створення творчої атмосфери в групі.

Автор програми «Юний еколог», (Г. Іванова), переконана, що вихователь є носієм екологічної культури, а це, у свою чергу, є найважливішою умовою художнього розвитку здобувачів дошкільного віку. Вивчаючи програму, здобувач дошкільної освіти отримує екологічні набуття знань, але це не головна мета, а лише засіб розвитку позитивного ставлення до природи, а це, в свою чергу, базується на емоційно-чуттєвій основі, до якої дитина залучається до різноманітних видів мистецтва (Іванова, Г.) [38, с. 10].

Світ естетичної природи займає дуже велике значення в системі закладі дошкільної освіти. Розширюється у здобувачі дошкільників любов до краєвидів природи, розширюється їхній кругозір в цілому (Іванова, Г.) [38, с. 14].

В основній програмі дошкільного виховання і навчання, у розділі «Ознайомлення дітей зі світом природи» передбачається різні впевнені рівні

знання про об'єкти, явища неживої та живої природи, а також виховувати здобувачів дошкільного віку інтереси та любові до всесвіту.

На сам перед дуже важливим значенням у психолого-педагогічному рівні в мистецтві ознайомлення зі світом яскравої природи, а в педагогіці вважається особливість розвитку сенсорної сфери здобувачів дошкільного віку через емоції. Отже, емоції людини - це психологічні стани, які виникають в залежності від того, як вона себе почуває в даний момент і залежать від того, як проходить процес задоволення, наскільки повно задоволені потреби та інтереси людини до творчості.

Активність відіграє важливу роль у розумінні почуттів в творчих здібностей. Сама емоційність виникає через позитивний чи негативний зв'язок результатів дії з потребою, яка є її мотивом у творчості. Емоційність і діяльність взаємопов'язані між собою тим, що, по-перше, діяльність втілює і супроводжує своє почуття, а по-друге, саме емоційний стан може залучити людство до естетичної діяльності. Дуже важливо, що людина відчуває задоволення від процесу одного подиху відчуття в естетичній діяльності, в одних випадках це пов'язано з ходом діяльності, в інших - з її результатом досягненням мети (Веракс, М.) [14, с. 10].

Важливо знати, що художня творча атмосфера емоційного ставлення вимагає, перш за все: свободи думки та самовираження, зосередженості на сприйнятті чогось нового і незвичайного; сприяння естетичної незалежності та самостійності суджень; виховання в естетиці допитливості, вміння креативно мислити нестандартно; підвищення важливості відповіді; організація вдалих ситуацій; педагогічний такт; оптимістичне ставлення до художньо-творчої діяльності в дошкільній освіті.

Головне завдання в естетиці – створити умови для появи радості та впевненості в собі, дозволити дитині свободу діяти мислити та творче творити. Педагог повинен створювати та пробудити в кожній дитині віру в себе, також прививати в ній творчі здібності, її індивідуальність,

неповторність і віру в те, що вона прийшла в цей світ створювати добро і дарувати свої творчі здібності всесвіту (Ліндсей, Г.) [49, с 149].

К. Халл та Р. Томпсон, на їхню думку, що когнітивний компонент є визначальним для ставлення здобувачів дошкільного віку до мистецтва засобами природи. Іншими словами, здобувач дошкільного віку готовий і докладає багато зусиль для того щоб отримати шалені результати, пошуку та обробки інформації з мистецтва за допомогою природних об'єктів. На підтвердження цих здобутків слів психологи провели експериментальні дослідження того, що рівень розвитку когнітивної сфери визначає характер взаємодії з мистецтвом за допомогою природи та її об'єктами. Доведено, що здобувач дошкільної освіти, яка має високий рівень знань про мистецтво за допомогою природи, здобувач дошкільного віку виявляє до неї більший пізнавальний інтерес. І цю вікову особливість якість важливо своєчасно використовувати при організації взаємодії дошкільника з мистецтвом за допомогою з природою (Халл, Томпсон) [49, с.150].

Природа в мистецтві є одним із факторів, що мають значний вплив на естетичний розвиток і формування художньо-творчих здібностей для здобувачів дошкільного віку. Вона є невичерпним джерелом самовражень і емоційного впливу на людину, сприяє формуванню і розвитку художньо-творчих здібностей (Білан, О.) [8].

Природні відчуття в мистецтві завжди мала величезні впливи на людину, на розвиток її художньо-творчих здібностей. Але перші проходці в мистецтві, це мистці які відкрили очі всесвіту пізнання краси за допомогою мистецтва (Владимирова, А., Голінська, Т.) [19, с. 190].

З дитинства здобувач дошкільного віку відкриває в собі і досліджує навколишній світ виховуючи в собі естетичну красу, здобувач завжди тягнеться до всього барвисте і яскраве, відчуває радість від знань мистецтва та спілкування з природою. З цього випливає, що вдосконалювати художньо-творчий розвиток особистості здобувачів дошкільного віку необхідно впливати шляхом збагачення її досвіду цілісними, правдивими, барвистими,

смаковитими яскравими образами природними явищами. Здобувачів з самого раннього віку батьки та вихователі, повинні прививати до мистецтва за допомогою вчення бачити природу. Бо дивитися це не означає бачити красу природи. Здобувачі дошкільного віку не сприймають все, що з'являється на сітківці ока, а лише те, на чому зосереджена їх увага на предмет який цікавий ньому. Але ми бачимо те лише тоді, коли усвідомлюємо це. Дошкільників потрібно вчити та розвивати в них бачити красу, а це означає не тільки показувати, а й словесно описувати в спілкуванні з батьками та вихователем.

Це сприяє розвитку художньо-творчої активності здобувачів дошкільної освіти, допитливість в них та прагнення до самостійного пізнання краси та роздумів в цьому, а також розвитку мистецької естетичної та художньо-творчих здібностей в них.

Використовуючи в процесі послідовність організації роботи з здобувачами дошкільної освіти за допомогою мистецтва потрібно ознайомити їх із світом природи:

- безпосереднє світосприйняття та сприйняття природи та її красу;
- спеціально організовувати зі здобувачами спостереження за допомогою природою під час прогулянок та екскурсій;
- поєднання методу спостереження зі здобувачами з використанням методами активних дій під час естетичної роботи на дослідній ділянці.

Не можна навчити дітей любити і цінувати природу лише через аудиторні бесіди та розповіді, ми повинні використовувати та виховувати, прививати відчуття краси і на допомогу приходить фантазія і креативність самого вихователя (Голюк, О.) [26, с. 223].

Доступними формами і методами виховання інтересу до мистецтва здобувачів дошкільного віку за допомогою природи є:

- спостерігати у цілому, заплановані прогулянки та екскурсії на природі;
- використовувати різні елементів пошуково-дослідницької роботи в естетиці (досліджувати та експериментувати);

- вивчення природних явищ у всесвіті;
- організовувати заходи на допомогу природним явищем;
- читати різні художні підручники, розробляти презентації, картини та створювати діафільми про природу;
- проводити планово-естетичні бесіди про красу природу, особливо бережливе ставлення до краси неї (Голюк, О.) [26, с. 41].

У дошкільний період закладаються саме той фундамент основ взаємопов'язання з природою, за підтримки саме дорослих дитина знайомиться з мистецькими навичками за допомогою природними об'єктами та спостерігає за явищами ними безпосередньо під час прогулянок або спеціально організованих виховних заходів в дошкільному закладі. До непрямих методів вивчення естетичної краси в природі можна віднести як: книжкова ілюстрації, дитячі книжки, телепередачі та через інформаційні технології. З їх допомогою у здобувачів дошкільного віку розширюється кругозір допитливої дитини і поповнюються багаж креативних знань. Але недоліком цих методів є те, що вони мають менший виховний вплив на розвиток здобувачів дошкільного віку. Проте безпосередня взаємодія з природою живить чуйне сприйняття здобувачів дошкільного віку яскравими враженнями, вивчаючи красу яскравої природи, здобувачі можуть доторкнутися до неї, відчуті їхню структуру та їхні рельєфи, досліджувати, проводити досліди чи спостерігати за нею.

Вміння бачити та відчувати природу в соціумі є важливою передумовою виховання дітей дошкільників за допомогою природних явищ. Це досягається лише постійним відчуттям естетичних смаків у перебуванні на повітрі безпосереднім спілкуванням з природним середовищем. Щоб відчували здобувачі дошкільного віку себе частиною цілого з природою, вони повинні постійно перебувати в стосунках взаємно пов'язані з цим у цілому. Тому гармонія виховних впливів для дошкільників вимагає постійного спілкування з природою (Катюха, С.) [41, с. 30].

В. Сухомлинський писав, що якщо ми зможемо навчити дитину відчувати смаки краси, дивуватися та поглинати красою чудовому естетичному витвору руками людини, барвистою красою природними явищами, то ми зможемо перевиховувати людину з високою емоційною культурою. Також можна навчити здобувачів дошкільного віку естетично відчувати всі перлини краси світу через пісенну словникову музичне виконання, яка приносить задоволення чи сумнів у мистецтві.

Спостереження у природі має велике значення впливів на всебічний естетичний розвиток особистості здобувачів дошкільного віку. У процесі спостереження у здобувачів дошкільного віку задіяні всі аналізатори задіяні: зоровий аналізатори - здобувач бачить як досліджуваний предмет, слуховий апарат - здобувач чує звукові хвилі, нюховий апарат - дозволяє тонко розрізняти смакові та запахи відчуття, що також впливає та стимулює у здобувачів уяву, тактильний апарат – це другі очі здобувачів, якими вони відчують різні види предметів в природі (Сухомлинський, В.) [60].

Завдання художньо-творчого розвитку здобувачів дошкільного віку можна розділяти на дві групи:

– 1 група завдань спрямована на розвиток у здобувачів дошкільного віку творчого ставлення до навколишнього середовища. Навчають та виховують малечу вміннями бачити і відчувати естетичну красу в природі, діях у мистецтві, виховуємо художні творчі смаки у дітей.

– 2 група завдань спрямована на розвиток образотворчих здібностей: навчання здобувачів дошкільного віку до малювання, моделювання та конструювання та художнього розвитку словесної творчості.

Кожна створена група завдань художньо-творчого розвитку має свою методичний напрям. Основними методами та методиками і прийомами вирішення завдань першої групи є: показ, пояснення, спостереження, аналіз і приклад вихователя. В іншій групі, це друга яка пов'язані завдання з художнім розвитком практичних навичок мистецтва. Для вирішення цих завдань необхідні використовувати практичні методи: тобто це показ

прикладів, пояснення нового матеріалу, відпрацювання та метод пошукових ситуацій. У рамках дослідження є загальні принципи вибіркових методів які вирішуються за допомогою пошуків методів та прийомів, які підтримують бажання здобувачів створювати «твори мистецтва» власними своїми руками (ліплення, малювання, конструювання, декорування) також брати участь у художніх видах творчої діяльності. Для цього потрібно використовувати декілька методик художньо-творчих завдань.

Використовуючи такі прийоми і методи прийомів при навчанні здобувачів дошкільної освіти за допомогою малювання. Це дуже ефективний професійний прийом з використання педагогічної діяльності, оскільки вихователь завжди впливає у здобувачів дошкільного віку позитивну емоційну реакцію. Художньо-творчі завдання крім того у будь-якому прояві творчих здібностей які поєднуються з навчанням навичкам художньої естетичної виразності виробу. Здобувачі, які не володіють навичками малювання на аркуші паперу, але вони не зможуть створити щось оригінальні творчі завдання, незважаючи на ці принципи умовності розуміння цієї термінології які відносяться до відношенню до здобувачів. Тому необхідно впровадити декілька методів безпосереднього навчання дошкільників: це – показ репродукцій, відпрацювання завдань, вивчення різних видів об'єктів та аналіз опису роботи. У цих не простих випадках навчання багато стає одним із факторів стимулювання художньо-творчих здібностей, а художньо-творчі завдання надають фахівцю розвивати у навчанні характерні риси (Маневцова, Л.) [51, с.17-19].

У образотворчій творчості здобувачі дошкільної освіти з великим задоволенням та інтересом відтворюють природні об'єкти. Прагнення творити у дітей які передають образи природи в творчих малюнках, в пластичних виробках та в конструюванні з аплікації використовують до поглиблення й уточнення знань і уявлень про природні об'єкти та явища.

Творча естетична діяльність виникає у дітей дошкільного віку поступово, переходячи від більш простих форм до більш складових. У

кожному віці творча діяльність має своє виразність і творах та виробів. У процесі пізнання та уявлення розвивається у здобувачів дошкільного віку психічні процеси, що лежать в основі пізнання природних явищ та її відображення в художній естетичній творчості: це - сприйняття, уява, мислення, формуються позитивне ставлення до життя і творчості, естетичні почуття у виробках (Баришева, Т.) [46, с. 213].

Художньо-творчий розвиток здобувачів дошкільної освіти які необхідно організовувати в різних формах. Методика художньо-творчого розвитку активізується творчі активності здобувачів дошкільного віку в яких базується на спільній діяльності педагога та дитини дошкільника щодо розвитку її художньо-творчих здібностей і сприйняття художніх естетичних цінностей, а також у продуктивній діяльності.

На сам перед художньо-творчий розвиток уяви починається з ігрової діяльності. Формування художньо-творчої ігрової діяльності розвиває у здобувача уяву як особистість. Тому підтримка та чутливість в оцінці тут особливо необхідні. Адже важливо не лише дати здобувача дошкільної освіти необхідні знання та вміння, а й виховати в них впевненість в роботі, у собі, якості творця, який захищає свої креативні ідеї. Кожна ігрова діяльність – це школа відчуття співпраці, школа яка вчить радіти, вміння успішно вирішувати проблеми і стійко переносити невдачу у роботі (Кондратьєва, Н.) [43, с.147].

Р. Немов, у своєму підручнику з практичної психології ефективно розкриває умови розвитку умінь: - людину активно учать в тому виді діяльності, в якому розвиваються відповідні вміння. У здобувачів дошкільного віку необхідно підвищувати інтерес та підтримувати до видів художньо-творчої діяльності, які пов'язані з розвитком умінь і навичок; - використання сучасних, ефективних засобів навчання для розвитку навичок (Немов, Р.) [55, с. 122].

Аналізуючи ряд праць авторів, зокрема як: Дж. Сміта, О. Дьяченко, Н. Веракси, Б. Нікітіна і Л. Керролла «Креативне навчання та виховання

дітей на основі ТРИЗ», були визначені основні умови успішного розвитку творчих здібностей дітей:

- важливою умовою розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів є створення середовища, що випереджає розвиток дитини. Необхідно оточити здобувача дошкільного віку таким середовищем і системою відносин, які стимулюють її творчу активність і поступово розвиваються для йому, що на даний момент можна розвинути найбільш ефективно;

- передумовою успішного розвитку художньо-творчих здібностей є вільний вибір виду діяльності, зміна предметів, тривалість занять одним предметом, вибір методів, прийомів тощо (Єфремов, В.) [33, с. 151-159].

Тоді бажання здобувача дошкільного віку, її зацікавленість і емоційний підйом будуть служити запорукою того, що це не призведе до перевтомлення дитини і приведе на користь дошкільника. Проте надання здобувача дошкільної освіти такої вільної не виключає ненав'язливої, розумної і доброзичливої допомоги дорослих, а, навпаки, передбачає її - це передумова успішного розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників. Головне, не перетворюйте вільну дитину на вседозволеність, а допомагайте їй - та направляйте на правильне рішення. Не потрібно робити за здобувачів дошкільної освіти те, що вона може зробити самостійно самі. Вихователь не можете думати за здобувача, коли здобувач дошкільної освіти може думати сам за себе. У розвитку дитячої художньо-творчості існує принцип свободи для здобувачів і яка є неодмінною передумовою будь-якої творчості. Це означає, що художня творча діяльність здобувачів дошкільної освіти не може бути забороненою чи примусовою і може виникати тільки лише з інтересів здобувачів; - спокійна психологічна атмосфера та наявність вільного часу для відпочинку. Важливо постійно підштовхувати та стимулювати здобувачів дошкільного віку до художньої творчості, в яких виявлятимуть співчуття до її помилок і проявляти терпіння навіть до дивних ідей, нетипових у реальному житті дитини. З повсякденного життя необхідно виключити коментарі та осуд (Барташнікова, І.) [4, с.38]; – сприяння художньо-творчого

розвитку в здобувачів дошкільному віці сприяє перебільшує та підвищенню навчальних здібностей дошкільників та активізації їх готовності до початкової освіти, що відіграє величезну роль у формуванні всебічного художньо-естетичного розвитку особистості. Проте творчий процес не залежить лише від створення умов. «Розвиток художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку буде ефективним лише в тому випадку, коли процес буде цілеспрямований, у ході якого вирішується низькі конкретних освітніх завдань, цілеспрямованих на досягнення кінцевої мети» (Базовий компонент) [3].

Як пише Л. Венгер, що розвиток художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільної освіти буде ефективним лише в тому випадку, якщо це буде цілеспрямований процес [13, с. 39].

При аналізі робіт С. Жейнова, Н. Мельникова та Л. Венгера ми можемо виділити такі важливі умови:

1. Важливою умовою розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку є організація цілеспрямованої діяльності: - збагачення здобувачів дошкільників яскравими враженнями, надання емоційних та інтелектуальних переживань, які служать основою для виникнення уявлень і необхідного матеріалу для роботи; - єдина позиція вихователя та батьків, розуміння перспектив розвитку здобувача дошкільника та взаємодії між ними. При вірному впливі вихователя здобувачі дошкільники розуміє зміст і суть образотворчих і виразних засобів (Жейнова, С., Мельникова, Н.) [34, с.81].

2. Наступна важлива умова розвитку художньо-творчих здібностей є врахування індивідуальних та вікових особливостей здобувачів дошкільного віку: характеру, темпераменту, особливостей деяких психічних функцій і навіть настрою здобувача дошкільника в день, коли і де буде працювати дошкільник.

3. Неодмінною умовою художньо-творчої діяльності, організованої вихователем, має бути творча атмосфера: «стимулювання вихователя до

такого стану здобувачів дошкільного віку, коли вини «пробуджуються» почуття і уява, коли здобувач дошкільник захоплюється тим, що йому подобається. Повинна бути атмосфера для здобувачів дошкільників довірливого спілкування, співпереживання, довіри дошкільнику та підтримати їхні помилки» (Венгера, Л.) [13, с.20].

4. Ще однією умовою розвитку художньо-творчих здібностей є навчання, під час якого формуються процес знань, способів дій і вмінь, що дозволяє здобувачеві дошкільного віку реалізувати свої задуми коли вони повинні бути застосовні в різних умовах. В іншому випадку у здобувачів старшого дошкільного віку спостерігається так зване «зниження» художньо-творчої активності. Таким чином, здобувач дошкільник, усвідомлюючи недосконалість своїх естетичних малюнків і рукоділля, здобувач втрачає інтерес до мистецтва, що позначається на розвитку художньо-творчої діяльності здобувачів дошкільника в цілому (Жейнова, С., Мельникова, Н.) [34, с.84].

5. Важливою умовою для розвитку і стимулювання художньо-творчих здібностей є мотивація завдань – це не спонукання, а забезпечення дієвих мотивів і поведінки здобувачів дошкільників, якщо не для самостійного виконання поставлених завдань, то для прийняття завдання, який поставив вихователь (Венгера, Л.) [13, с.42].

6. Для вдосконалення художньо-творчого процесу необхідно сформулювати для кожної здобувача дошкільника окрему індивідуальну зону для ситуації художньо-творчого розвитку. Зона художньо-творчого розвитку є фундаментом для якого будується педагогічний процес в дошкільній освіті. Л. Виготський зазначає, що «творчість існуватиме не тільки там, де вона самостійно буде створювати великі твори мистецтва, але і всюди, де здобувач дошкільник фантазує, змінює, створює щось нове в мистецтві» (Виготський, Л.) [15, с.42].

Кожний здобувач дошкільник здатен на художню діяльність, а це свідчить, що її потрібно організовувати в закладах. Освітянин і дошкільному

закладі потрібен виступає не просто як педагог, який навчає і виховує, а як щиро захоплена творча особистість, яка надихає здобувачів дошкільників на творчість. У своєму дослідженні Л. Молодова, додала, що потреби у художній творчій праці та вміння розвиваються не пізніше до п'яти років у здобувачів. Головний фактор, який визначає цей розвиток, є ставлення вихователя до здобувача дошкільника, який відіграє величезну роль у розвитку художньо-творчих здібностей здобувача. Вирішальну роль відіграє професійне середовище, в якому формується здобувач дошкільного віку (Молодова, Л.) [53, с.103].

Коллективна кімната, в якій проходять заняття в закладі дошкільної освіти зі здобувачами дошкільниками, повинна бути облаштована так, щоб здобувачі мали можливість вільно пересуватися в різні зони відпочинку. Групу необхідно укомплектувати усіма доступними матеріалами для роботи і у вільному доступі для здобувачів матеріалами та обладнанням.

Вчитель є радником і помічником для здобувачів дошкільників, він дає здобувачам можливість самостійно будувати творчий процес. Частино сам творчий процес розглядається з точки зору трьох взаємопов'язаних фазами:

- здобувач дошкільник ставить завдання і збирає необхідну інформацію;
- здобувач дошкільник вирішує завдання з різних сторін;
- здобувач дошкільник завершує розпочату справу.

Кожен із цих етапів потребує певного часу, тому вихователь повинен не квапити здобувачів дошкільників і вміти допомогти їм у випадку, якщо вони опинились у глухому куті (Молодова, Л.) [53, с.112].

Сухорукова, Г. у своїх трудах «Основні поняття креативності та обдарованості» яка виділила дванадцять стратегій навчання креативності (умови розвитку креативності та підвищення творчої активності у здобувачів дошкільників):

- Бути зразком для наслідування.

- Заохочуйте здобувачів ставити під сумнів прийняті припущення та допущення.

- Дозволити робити помилки.

- Заохочуйте їх до розумного ризику.

- Включити до освітньої навчальної програми такі розділи, де здобувачі дошкільники змогли проявити свої художньо-творчі здібності; проводити перевірку вивченого матеріалу, щоб здобувачі дошкільники мали змогу застосувати та проявити свій художньо-творчий потенціал.

- Сприяти здатності знаходити, формулювати та перевизначати свою проблему.

- Заохочувати та винагороджувати художньо-творчі ідеї та результати художньо-творчої діяльності.

- Дайте час для творчого мислення.

- Сприяйте толерантності до невизначеності та незрозумілості.

- Будьте готові до перешкод, які виникають на шляху творчої особистості.

- Сприяти подальшому розвитку.

- Знайти відповідність між художньо-творчою особистістю та навколишнім середовищем.

Заняття побудовані у форматі ігрової діяльності, які спонукають здобувачів дошкільників до зближення один з одним і вихователем. Необхідно з здобувачами дошкільниками використовувати дидактичну ігрову діяльність, ставити творчі завдання, розважальні завдання та запитання до них. Вони стимулюють художньо-творчу активність здобувачів дошкільників, які створюють позитивний та емоційний настрій у групі. Важливо вважати, щоб навчання входило в життя здобувача дошкільника як знайомство з найцікавішими явищами навколишнього всесвіту, як «здобування» природних зв'язків і взаємозв'язків між ними (Сухорукова, Г.) [61, с.189].

Особливу увагу слід приділяти аналізу творчих робіт здобувачів дошкільників, а також можливо використовувати індивідуальну бесіду з дошкільником. Щоб вибрати правильний напрямок роботи та перевірити, наскільки здобувач дошкільник оволодіває навичками та вміннями, на що слід звернути увагу, необхідно провести діагностику, яка дозволить оцінити динаміку розвитку здобувача дошкільника у розвитку та подальшої роботи в їх рамках. Розглянути можливість планування додаткових курсів для розвитку необхідних умінь і навичок.

Використання основних методів та форма в програмі дошкільної освіти в організаційній діяльності з художньо-творчого розвитку в процесі ознайомлення з мистецтво за допомогою природи: [3].

- спільна художня діяльність дорослих і дітей;
- самостійна діяльність дітей;
- екскурсії, бесіди, спостереження, виставки;
- складання екологічних казок;
- екологічні ігри;
- збирати насіння, каміння, осінні листя, розглядати їх і виготовляти виробів;

- Розглядання ілюстрацій про природу.

Основні напрямки роботи з батьками:

- виставка ремесел (за порами року);
- конкурс на кращу казку (за порами року);
- конкурс на кращі вироби з непотребу;
- проведення екологічних свят.

Сформулювали три основні педагогічні умови, які стимулюють дитячу творчість, сприяють стійкому інтересу здобувачів до засобів природи, що в кінцевому підсумку становить основу базової культури особистості, готує її до життя в суспільстві і до подальшого розвитку.

Основні педагогічні умови необхідні до розвитку художньо-творчих здібностей є:

- вірна організація навчального середовища;
- наявність варіативних підходів до навчання;
- своєчасне впровадження інновацій.

Як відомо, творчість не може виникнути з нічого. Щоб займатися цим, здобувачі дошкільники має набути досвіду, і тільки тоді вона зможе змінюватися, варіювати, імпровізувати, придумувати щось нове.

Необхідно збагачувати досвід здобувачів дошкільників, якщо ми хочемо створити достатньо міцну основу для її художньо-творчого розвитку (Барташнікова, І.) [4, с.26].

Отриманий досвід застосовується дітьми в різних видах діяльності – ігровій діяльності, образотворчій, словесній та інше (Волоснікова, Т.) [21, с 16].

Дуже важливим є вірний вибір методів і прийомів, які сприяють розвитку креативності (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Система методів і прийомів розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку за допомогою природи

Методи	Методичні прийоми
1. Наочні	1. Показ малюнків, ілюстрацій, природних об'єктів, графічних зображень 2. Навчання з доступом до різноманітних природних об'єктів.
2. Словесні	1. Коротка картинна розповідь про явища природи 2. Бесіда 3. Пояснення 4. Запитання, спрямовані на вказівку до творчої діяльності.
3. Методи цілісного сприйняття	1. Синтез рукоділля, музики, образотворчого мистецтва та поезії та ін.
4. Розвиток творчого мислення та уяви	1. Ігри на розвиток діалектичного мислення: «Добро – Зло», «Навпаки» 2. Робота з екологічною казкою.
5. Гра	1. Дидактичні ігри природознавчої тематики 2. Творчі завдання.
6. Метод практичної діяльності	1. Робота в природі 2. Ручна робота, конструювання з природних матеріалів 3. Малювання, ліплення, конструювання об'єктів живої та неживої природи.

Тому велике значення має виховний вплив на здобувачів дошкільників, тобто створення спеціальних умов і використання різноманітних форм,

методів і прийомів організації роботи з розвитку художньо-творчих здібностей дошкільнят у процесі ознайомлення з навколишнім всесвітом природи.

Виділимо педагогічні умови, які найбільше сприяють розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільників за допомогою природи:- правильна організація предметно-просторового середовища;- наявність варіативних підходів до навчання;- своєчасне впровадження інновацій.

РОЗДІЛ 2

ДОСВІДНО-ПОШУКОВА РОБОТА ПО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИРОДИ

2.1. Діагностика художньо-творчих здібностей здобувачів на констатуючому етапі дослідження

Дослідження рівня розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільників проводилося на базі дошкільного навчального закладу. Вважалося, що рівень художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку недостатньо розвинений у різних видах діяльності і потребує додаткових заходів для їх розвитку. Вибірку дослідження склали 20 здобувачів старшого дошкільного віку.

Експериментально-дослідна робота проводилась у два етапи.

Фаза 1 – констатувальний. Підбрано методи дослідження рівня розвитку творчих здібностей та проведено діагностику.

Фаза 2 – формувальна. Створено умови, спрямовані на розвиток творчих здібностей здобувачів дошкільного віку в процесі ознайомлення з природою. Проведено повторну діагностику для визначення рівня розвитку творчих здібностей та проведено аналіз отриманих результатів.

Методи експериментального етапу: педагогічне спостереження, бесіда, діагностика, аналіз уроків, продуктів творчої діяльності, ігрова діяльність, вивчення вчительської документації.

Завдання констатувального етапу дослідження:

1. Визначення критеріїв, показників та рівнів розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

2. Розробка якісних характеристик етапів розвитку творчих здібностей.

3. Підбір діагностичних методик для визначення рівня розвитку художньо-творчих здібностей, розробка діагностичних завдань та критеріїв їх оцінювання.

4. Проведення діагностики щодо визначення рівня розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

5. Аналіз результатів діагностичного дослідження.

З метою вивчення сім'ї та координації педагогічних впливів на здобувача ми розпочали роботу з анкетування батьків на тему «Умови творчого розвитку здобувачів вдома».

Відкритим залишається питання оцінки рівня розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку. Теоретичний аналіз праць зарубіжних і вітчизняних дослідників та наше дослідження дозволили виділити та адаптувати до дошкільного віку наступні показники та критерії оцінки рівня розвитку творчих здібностей здобувачів дошкільного віку, Н. Кондратьєва.

У дослідженні були використані наступні методи діагностики:

1. Методика оцінювання вербальних творчих здібностей О. Дяченко та Є. Пороцька.

Мета: Визначити рівень мовленнєво-творчих здібностей здобувачів старшого дошкільного віку.

2. Тест креативності Є. Торренс, що складається з 3 частин:

Мета: Визначити рівень творчості здобувачів старшого дошкільного віку. За допомогою цих методик ми визначили найважливіші показники творчого розвитку здобувачів:

- Творча активність дитини дошкільного віку, її зацікавленість у розвитку творчих здібностей;
- Евристичні навички – здатність до словесної творчості;
- Вільне володіння;
- Гнучкість, мобільність (швидкий перехід від одного аспекту проблеми до іншого);

- Оригінальність (генерують несподівані, нетривіальні рішення);
- Опрацьованість, завершеність (поліпшення вашого «продукту» або надання йому закінченого вигляду).

Показники та критерії оцінки рівня розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку Н. Кондратьєва.

Когнітивно-емоційний критерій - здатність мислити нестандартно, продукувати якомога більше ідей та образів, характеризує ступінь участі у творчому процесі - емоційна реакція на творче завдання, відображена в творчому продукті та його оригінальність, яскравість, підкреслюється виразність і розгорнутість.

Особистісно-творчий критерій – уміння активізувати власний художньо-творчий потенціал – використання уяви, схильність до самостійної діяльності (індивідуальна стратегія).

Мотиваційно-ціннісний критерій – бажання брати участь у творчій діяльності, самовиражатися шляхом створення творчого продукту, свідчить про розуміння та визнання цінності власної творчості та творчості інших.

Діяльнісно-процесуальний критерій – використання навичок в організації самостійної творчої діяльності, вибір найбільш вдалої стратегії поведінки чи окремих прийомів розумової діяльності при розв'язанні поставленої творчої задачі, націленість на результат. аналізу, рефлексії, прагнення до саморозвитку, об'єктивної критики власних і чужих творчих досягнень, визначає розвиток внутрішньої позиції творця.

Кожен із критеріїв визначається рядом показників, які розкривають весь його зміст.

До показників когнітивно-емоційного критерію ми віднесли:

- дивергентне мислення;
- легке використання асоціацій (асоціативна та експресивна плавність).

До показників особистісно-творчого критерію належать:

- уява;
- надситуативна активність (ініціативність, вихід за межі даного);

- внутрішня позиція творця (інтерес до вирішення проблемно-пошукових завдань, схильність до індивідуалізації художньо-творчої діяльності).

Показниками мотиваційно-ціннісного критерію є:

- потреба у творчій діяльності;
- Визнання цінності творчості.

Показниками критерію процесу діяльності є:

- творча та пізнавальна самостійність;
- оволодіння способами творчої діяльності;

До показників рефлексивного критерію ми віднесли:

- уміння об'єктивно оцінювати свої та чужі творчі продукти.

На основі виявлених показників охарактеризуємо етапи розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку:

1. Низький рівень – здобувачі важко виконувати завдання, знаходити різні варіанти досягнення результату та розвивати індивідуальні ідеї. У здобувачів відсутній інтерес до майбутньої творчої роботи, вона не проявляє активності і не ділиться своїми творчими ідеями з товаришами, пасивно сприймає завдання і мислить стереотипно. Надзвичайно низька продуктивність. Картинки не дуже цікаві і не пророблені. здобувачі уникає завдань підвищеної складності, не проявляє інтересу до проблемно-пошукових завдань, важко організовує самостійну роботу. Майже завжди потребує допомоги вчителя або однолітка. Способи творчої діяльності освоює вкрай повільно, тому вважає за краще діяти за шаблоном. Творчий виріб має незавершений вигляд. Його сприйняття художніх творів не характеризується жвавістю й емоційністю. Невдачі супроводжуються стійкими негативними емоціями. Має низьку або високу самооцінку. Зазвичай він зосереджений на собі і відчуває труднощі в спілкуванні.

2. Середній рівень - здобувач справляється із завданнями, які передбачають пошук різноманітних варіантів досягнення результату, висування гіпотез і висування оригінальних ідей, але не прагне до їх

максимальної кількості і не вміє, коли завдання вимагає вибору. найбільш вдалий варіант вирішення проблеми. З інтересом сприймає творчу роботу, але інтерес непостійний, тому продуктивність недостатньо висока. Зображення цікаві та детальні. Здобувач надає перевагу складним завданням, ніж простим, але не завжди наполеглива у їх вирішенні. Оволодіння творчими способами діяльності відбувається в середньому темпі; успішність їх оволодіння непостійна. Творчий виріб має закінчений вигляд, але не всі деталі опрацьовані. Сприйняття творів мистецтва характеризується жвавістю й емоційністю. Середній рівень характеризується недостатньо сформованими навичками адекватної самооцінки.

3. Високий рівень – здобувач виконує завдання, які передбачають пошук різноманітних варіантів досягнення результату, виявлення та постановку проблем, розвиток великої кількості ідей, удосконалення продукту своєї діяльності та створення нового. Знайти йому застосування легко. Його творчість оригінальна, несе на собі відбиток особистості творця. У роботі дотримується індивідуального темпу та стилю. Він не потребує допомоги вихователя, постійно шукає художньо-творчість і знаходить задоволення в самому процесі, а не в результаті. Художні твори характеризуються активністю, жвавістю та емоційністю. Методи творчої діяльності освоюються швидко і легко. Творчий виріб має закінчений вигляд. Інтерес до проблемно-пошукових завдань постійний, їх розв'язання пріоритетне. Здобувач дошкільник має регулярну відповідну самооцінку. Показники розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку на дослідницькому етапі наведені в таблиці (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Показники розвитку художньо-творчих здібностей у здобувачів дошкільного віку на дослідницькому етапі

№	Прізвище, ім'я дитини	Когнітивно-емоційний	Особистісно-креативний	Мотиваційно-ціннісний	Діяльнісно-процесуальний	Рефлексивний
1	Божок Ірина	середній	середній	середній	середній	низький
2	Бурнос	низький	низький	низький	низький	низький

	Єлизавета					
3	Горобець Іван	середній	середній	середній	середній	низький
4	Гурков Богдан	низький	середній	середній	середній	низький
5	Давидюк Богдан	середній	низький	середній	середній	низький
6	Дмитрієнко Василь	високий	середній	високий	середній	середній
7	Кислиця Діана	низький	низький	середній	середній	низький
8	Коба Віктор	середній	середній	низький	середній	низький
9	Нагорняк Христина	низький	низький	низький	низький	низький
10	Панасюк Сергій	середній	середній	низький	середній	середній
11	Пейков Максим	низький	низький	низький	низький	низький
12	Попов Артем	низький	низький	низький	низький	низький
13	Бондар Ростислав	середній	низький	середній	середній	низький
14	Гаврилук Марія	середній	середній	середній	середній	середній
15	Голензовська Анастасія	середній	середній	середній	середній	середній
16	Кобець Іван	низький	низький	низький	низький	низький
17	Нітішевський Георгій	середній	середній	середній	середній	середній
18	Носарчук Анастасія	високий	високий	високий	середній	середній
19	Підрушняк Вікторія	низький	низький	низький	низький	низький
20	Поворознюк Ольга	середній	середній	середній	середній	середній
Рівень розвитку дітей						
Низький		9 дітей 45%	9 дітей 45%	7 дітей 35%	7 дітей 35%	13 дітей 65%
Середній		9 дітей 45%	10 дітей 50%	11 дітей 55%	13 дітей 65%	7 дітей 35%
Високий		2 дитини 10%	1 дитина 5%	2 дитини 10%	0 дітей	0 дітей

1) Методика оцінки словесних творчих здібностей Л. Возна та О. Максименко.

Здобувачу пропонувалося вигадати казку, яка оцінювалася за п'ятибальною шкалою оцінки з урахуванням показників продуктивності, варіативності та оригінальності:

0 балів – за відмову від завдання;

1 бал – за переказ знайомої казки;

2 бали – при внесенні суттєвих елементів новизни у відому казку;

3 бали – якщо це було доповнено деталями;

4 бали – за самостійно вигадану, але схематично викладену казку;

5 балів – якщо виклад було розгорнутим.

1) Методика оцінки словесних художньо-творчих здібностей Л. Возна та О. Максименко.

Дитині пропонувалося вигадати казку, яка оцінювалася за п'ятибальною шкалою оцінки з урахуванням показників продуктивності, варіативності та оригінальності:

0 балів – за відмову від завдання;

1 бал – за переказ знайомої казки;

2 бали – при внесенні суттєвих елементів новизни у відому казку;

3 бали – якщо це було доповнено деталями;

4 бали – за самостійно вигадану, але схематично викладену казку;

5 балів – якщо виклад було розгорнутим.

У ході дослідження було отримано такі результати:

1 бал – отримали 2 здобувача: оскільки вони зробили переказ добре знайомої казки.

2 бали - отримали 6 здобувачів: так як вони переказали знайому казку, та внесли свої зміни.

3 бали – отримали 9 здобувачів: оскільки вони переказали знайому казку, але внесли суттєві зміни, змінили герої, сюжети.

4 бали – отримали 3 здобувачі: так як їх переказ був розгорнутим та доповнений деталями.

5 балів – не отримав ніхто, тому що у дітей не вистачило творчості вигадати свою нову казку (Возна, Л., Максименко О.,) [20, с. 56-58].

Зразки вигаданих казок дітьми (див. додаток В)

Показники розвитку словесної творчості на етапі, що констатує відображені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Показники розвитку словесних творчих здібностей
на констатуючому етапі

№	Прізвище та ім'я дитини	Кількість балів		
		Низький рівень від 0-2	Середній рівень від 3-4	Високий рівень від 5
1	Божок Ірина		3	
2	Бурнос Єлизавета	1		
3	Горобець Іван		3	
4	Гурков Богдан		3	
5	Давидюк Богдан		3	
6	Дмитрієнко Василь		4	
7	Кислиця Діана		3	
8	Коба Віктор	2		
9	Нагорняк Христина	2		
10	Панасюк Сергій	2		
11	Пейков Максим	1		
12	Попов Артем	2		
13	Бондар Ростислав		3	
14	Гаврилюк Марія		4	
15	Голензовська Анастасія		3	
16	Кобець Іван	2		
17	Нітішевський Георгій		3	
18	Носарчук Анастасія		4	
19	Підрушняк Вікторія	2		
20	Поворознюк Ольга		3	
Рівень розвитку		8 дітей/40%	12 дітей/60%	0%

2). Тест на креативність (Т. Дев'ятова), що складається з 3 частин:

«Намалюй малюнок». Піддослідним дають стимульний матеріал пропонується у вигляді вирізаного з кольорового паперу овалу (колір обирає експериментатор сам, розмір приблизно такий, як куряче яйце). Намалювавши фігуру на аркуші чистого паперу, здобувачу необхідно намалювати готовий малюнок, що містить вихідний елемент, і дати йому назву.

«Закінчити малюнок» є найпоширенішим із запропонованих тестів і може використовуватися як скорочена версія діагностики креативності (Т. Дев'ятова). Його суть досить проста: випробуваному пропонується серія фігур, які він повинен виконати так, щоб кожна фігура утворювала значущу

картинку. Піддослідному також пропонується супроводжувати свою роботу коментарем до показаного, щоб експериментатор міг правильно оцінити результат (Дев'ятова, Т.) [30, с. 22-26].

«Рядки, що повторюються». Піддослідним дають зображення

Пропонуються 30 пар паралельних прямих. На основі кожного здобувача повинна створити унікальний малюнок, що містить оригінальні елементи.

При оцінці результатів тестування ми дотримувалися виходячи з наступних положень цього методу діагностики:

- Оцінка доцільності виконаного завдання. Відповідь вважається неадекватною, якщо: запропонований елемент не використано; малюнок випробуваного є невизначеною абстракцією; назва зображення безглузде і не пов'язане з зображенням; та чи інша ілюстрація копіює одну з попередніх відповідей.

- Наполегливість (продуктивність) оцінюється шляхом підрахунку виконаних завдань: за кожне випробуваній отримує 1 бал. Слід зазначити що цей критерій не є прямою оцінкою творчого мислення. Він використовується лише як орієнтир для інших параметрів.

- Оригінальність. Усі результати, які вважаються адекватними, слідують аналізу за шкалою, запропонованою розробником тесту: бали за оригінальність нараховуються за статистично найчастіші відповіді на завдання, що заслуговують 0 - 1 бал, рідкісні та незвичайні варіанти оцінюються 2 балами. У тесті оцінюються малюнки учасників, а також описові назви, які вони їм дають. Бали за заголовки обчислюються за такою шкалою: 0 балів – очевидні назви, прості, які вказують клас, до якого належить намальований об'єкт, що складається з одного слова; 1 бал - прості назви, що описують конкретні властивості намальованих об'єктів; 2 - 3 бали - абстрактно-філософські назви, що виражають суть картини, її глибинний зміст.

- Гнучкість. Цей показник дозволяє оцінити здібності дитини для переходу від однієї стратегії до іншої, рівень усвідомленості та мотивації. Різноманітність ідей і підходів випробуваного виявляється кількістю категорій, до яких можна віднести його відповіді (наприклад, малюнки, та коментарі до них). Розділивши цю величину на показник швидкості і помноживши його на 100%, можна отримати індекс гнучкості. Низькі результати говорять про негнучкість мислення або недостатній інтерес до проходження тесту.

- Під розробленістю розуміється ступінь деталізації малюнка - наявність уточнюючих елементів, штрихування. Нараховується додатковий бал для кожної важливої деталі загальної відповіді. Високі показники розвитку розповіді про винахідливість і здатність до конструктивної діяльності. Низькі показники характерні для дітей зі слабкою мотивацією та успішністю.

Усі нараховані бали підсумовуються та діляться на кількість критеріїв, за якою оцінювалася робота здобувача, тобто на 3 - швидкість, оригінальність, розвиток, оскільки гнучкість обчислюється в % співвідношенні. Результати порівнюють з наступна шкала: від 0-39 - низький рівень; 40 - 65 - середній рівень; більше 66 - високий рівень

Таблиця 2.3.

Розподіл дітей за рівнями сформованості креативності на констатуючому етапі

№	Прізвище, ім'я дитини	Швидкість	Оригінальність	Гнучкість	Розробленість	Загальне кількість балів:3	Підсумок	Рівень креативності
1	Божок Ірина	30	15	50%	9	140:3	47	Середній
2	Бурнос Єлизавета	20	4	20%	72	96:3	32	Низький
3	Горобець Іван	35	17	49%	128	180:3	60	Середній
4	Гурков Богдан	25	10	40%	139	174:3	58	Середній
5	Давидюк Богдан	25	16	60%	133	174:3	58	Середній
6	Дмитрієнко Василь	35	18	51%	157	210:3	70	Високий
7	Кислиця Діана	15	3	20%	90	108:3	36	Низький
8	Коба Віктор	15	6	40%	102	123:3	41	Середній
9	Нагорняк Христина	13	3	23%	86	102:3	34	Низький
10	Панасюк Сергій	10	2	20%	81	93:3	31	Низький
11	Пейков Максим	8	2	25%	83	93:3	31	Низький
12	Попов Артем	11	3	27%	82	96:3	32	Низький
13	Бондар Ростислав	20	7	35%	114	141:3	47	Середній
14	Гаврилюк Марія	33	10	30%	146	189:3	63	Середній
15	Голензовська	20	8	40%	116	144:3	48	Середній

	Анастасія							
16	Кобець Іван	13	3	23%	77	93:3	31	Низький
17	Нітішевський Георгій	37	15	40%	143	195:3	65	Середній
18	Носарчук Анастасія	30	18	60%	177	225:3	75	Високий
19	Підрушняк Вікторія	10	2	20%	81	93:3	31	Низький
20	Поворознюк Ольга	20	9	45%	148	177:3	59	Середній
Низький – 8 дітей – 40%; середній – 10 дітей – 50%; високий – 2 дитини – 10%								
Від 0 – 39 – низький рівень; від 40 – 65 – середній рівень; від 66 – високий рівень								

Також ми провели порівняльний аналіз за критеріями: побіжність, оригінальність, гнучкість, розробленість.

- Швидкість (низький рівень - від 0 -15 - 8 дітей -40%; середній рівень від 16 -30 - 8 здобувачів - 40%, високий рівень від 31 і вище - 4 здобувача - 20%);

– Оригінальність (від 0 – 5 – низький рівень – 8 здобувачів – 40 %; від 5 – 15 – середній рівень – 8 здобувачів - 40%, від 16 і вище-високий рівень – 4 здобувача - 20%);

- Гнучкість (від 0 - 25% - низький рівень - 7 дітей -35%; від 26% - 50% - середній рівень -10дітей -50%, від 51% і вище - високий рівень – 3 здобувача -15%);

- Розробленість (від 0 – 90 - низький рівень - 8 здобувачів - 40%, від 91-150-середній рівень -10 здобувачів -50%, від 151 і вище-високий рівень - 2 здобувача -10%).

Отже, за результатами дослідження, проведеного в рамках слідчого експерименту, можна зробити висновок, що рівень розвитку художньо-творчої уяви, креативності та художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку у контексті різних видів творчої діяльності потребує додаткових заходів щодо їх розвитку.

2.2. Реалізація педагогічних умов розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників засобами мистецтва за допомогою природи

Результати слідчого експерименту показують, що потрібна додаткова, спеціально організована робота з здобувачами дошкільного віку, спрямована на розвиток художньо-творчих здібностей здобувачів.

Отримавши вихідні вимоги в ході попередньої роботи, ми провели другий етап нашого дослідження - формувальний експеримент, спрямований на підвищення рівня розвитку художньо-творчих здібностей у здобувачів старшого дошкільного віку.

Метою даного етапу є створення умов для розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку в природокористуванні за допомогою мистецтва.

Ми дбаємо про накопичення дитиною досвіду та вражень, які потім відображаються в самостійному малюванні, ліпленні та розповідях. Навчаємо наочним методам і прийомам.

Розвиваємо художньо-творчі здібності здобувачів, використовуючи підказки, акцентування уваги на предметі, об'єкті, оцінку результатів і рівень самостійності, запитання, пропозиції, вигадки та фантазії [5, с.14].

Під час дослідження ми виділили три основні умови, які найбільше відповідають за рівень розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку до природокористування:

- 1). Правильна організація тематико-просторового середовища;
- 2). наявність варіативних підходів до навчання;
- 3). Своєчасне впровадження інновацій.

Для реалізації першої умови ми створили предметоутворююче середовище:

– Було організовано творчу майстерню з екологічного дизайну, в якій було зібрано різноманітні природні матеріали та предмети: гербарії з квітами, листя різних дерев, кущів і трав, насіння, шишки, зерна, камінчики, сухі

гілки, ілюстрації із зображеннями птахів, тварини, пори року, кімнатні рослини;

- Створено експериментально-творчий куточок: чашки для дослідів, фільтрувальний папір, лупи, мікроскоп; природні матеріали: галька, пісок, глина, листя, гілки, шишки, мох, зрізи різних дерев; протоколи спостереження;

- На території дитячого садка створено квітник;

- укомплектовано куточок художньо-творчої діяльності необхідними матеріалами: акварель, гуаш, воскові крейди, свічки, трубочки, губки, нитки, пензлики, зубні щітки, клей, стаканчики, серветки, ватяні палички, картон, кольоровий папір, гофрований папір, пластилін, солоне тісто, олівці, фломастери;

- оформлено куточок з навчальною літературою: енциклопедії, навчальна та художня література, казки.

Для реалізації другої умови - наявності варіативних підходів до навчаючись, ми враховували вікові та індивідуальні особливості вихованців, специфіку їхніх освітніх потреб та інтересів, а також підтримували дитячу ініціативу, давали здобувачам можливість займатися улюбленою справою.

Для реалізації третьої умови – своєчасного впровадження інновацій:

- використовували різні нетрадиційні техніки в малюванні, ліпці, аплікації, дизайні;

- проводили досліди в експериментально-творчому куточку;

- працювала над проектами;

- використовувані інформаційно-комунікаційні технології.

Використання природного матеріалу в аплікації, ліпленні, образотворчому мистецтві та інших видах діяльності може привести до уточнення і поглиблення уявлень про природні явища та об'єкти, одночасно розвиваючи художньо-творчі здібності здобувачів дошкільного віку. У ході такої роботи також розвиваються психічні процеси, що лежать в основі пізнання природи та її відображення в художній творчості: сприймання, уява,

процеси мислення, позитивне ставлення до життя і творчості. Природа може бути повноцінним джерелом творчості дитини [4, с. 51].

Мета нашої роботи: створити умови для розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільнят у процесі ознайомлення з природою.

Цілі роботи:

- Розвиток творчих здібностей старших дошкільників у рамках художньо-творчої діяльності з природним матеріалом;
- Розширення уявлень про предмети і явища природи, рослинний і тваринний світ;
- Формувати у здобувачів потребу в отриманні нових знань;
- Залучення дошкільників до художньо-творчої діяльності та ознайомлення із світом природи.

Особливістю роботи в екологічній майстерні є конструювання з природних і підручних матеріалів, вивчення форм і структур природи, а також створення «другої природи» (речей рукотворних).

Робота з розвитку творчих здібностей дітей будується відповідно до таких принципів:

- доступність з урахуванням вікових особливостей дітей та матеріал, адаптований до їх віку;
- систематичність і послідовність з поступовим викладом матеріалу від простого до складнішого;
- різноманітність форм і методів роботи з метою накопичення досвіду дітей та збагачення їх новими враженнями;
- Наочні посібники з урахуванням особливостей мислення;
- Створення сприятливого предметно-розвиваючого середовища;
- У центрі уваги – розвиток творчих здібностей та активності здобувачів, їх уяви та ініціативи.

У своїй роботі ми використовували інтеграцію освітніх напрямків: пізнавальний розвиток, художньо-естетичний розвиток, мовленнєвий розвиток. З цією метою була проведена наступна робота:

Основні методи, форми та напрямки роботи:

Словесний спосіб:

Читання навчальної та художньої літератури, бесіди, відгадування загадок, словесні ігри: «Знаю десять назв тварин, птахів», «Біжить, літає, плаває», «Вгадай, який птах (звір, дерево, риба?)» - діти описують птах, тварина, відгадка, «Овочі – фрукти», «Що де росте? (на городі, в саду, в лісі)», «Назви малюка»;

Практичні методи:

- Метод експерименту і моделювання, пошук і дослідження діяльність:
- Експериментування з природним матеріалом - ознайомлення з властивостями природного матеріалу, дослідження за допомогою всіх аналізаторів;
 - Створення моделей живої та неживої природи та використання їх у складанні екологічних оповідань, казок, ігор (календар природи, дерева, сонце, хмари, тварини);
 - Робота над проектами «Чи можуть рослини дихати», «Життя в підводному світі»;
 - Спостереження, екскурсії з вивченням навколишнього світу (на екологічній стежці на території дитячого садка, на вулиці, в полі, на квітучому лузі);
 - Експериментальна діяльність, проведення дослідів «Чи можуть рослини рости без світла, води?», «Властивості води», «Властивості піску»;
 - Збір природного матеріалу (шишок, хвої, листя тощо.) за допомогою батьків;
 - Вікторини, КВК – закріплення та узагальнення знань;
 - Створення гербаріїв;
 - «Книжечки», в яких діти самі придумували розповіді про рідний край землі та малювали сюжети для своїх рефератів;

- Придумування екологічних казок: на задану тему, за прикладом учителя, на тему, запропоновану здобувачам, на тему, що розглядалася на заняттях, за ініціативою дитини;

- Відгадування загадок і малювання відповідей, придумування здобувачами загадок;

- Виготовлення аплікацій, саморобок та інших робіт із зібраних природних матеріалів;

- Виконання робіт у нетрадиційних техніках: малювання пластиліном, кляксування, монотипія, друк сухим листям, торцеве зерно, на теми, пов'язані з природою: «Світ рослин», «Світ тварин», «Пори року»;

Візуальні методи:

- Розглядання ілюстрацій, картин, листівок, фотографій – донести до дітей вся краса нашого краю;

- Перегляд відеофільмів, презентацій, розвиток емоційної реакції;

- Розглядання природних об'єктів під час спостережень, екскурсій.

Ми розробили перспективний план роботи з дітьми та батьками.

Зміст занять відповідає поставленим завданням.

Ми мотивували здобувачів дошкільного віку на майбутню діяльність, дали їм позитивний емоційний настрій.

При плануванні занять враховувалися вікові особливості дітей, діти охоче брали участь у різних видах діяльності.

Під час занять використовувалися такі методи роботи: словесні, наочна, практична: Ми чергували різні види діяльності.

Для отримання кращих результатів використовувалися різні форми та методи роботи:

Пізнавальна діяльність:

- екскурсії, спостереження;

- загадування, читання навчальної та художньої літератури;

- словесно-дидактичні ігри.

Творча діяльність:

- складання екологічних казок, міні-оповідань;
- моделювання;
- проекти макетів;
- дитячі книжки;
- дослід;
- створення мультфільмів.

Індивідуальна робота виявлялась у наданні допомоги тим, кому важко виконувати завдання, у врахуванні особливостей мислення та сприйняття дітей, темп роботи.

Ми вважаємо, що форма організації занять для здобувачів, яку ми обрали, була досить ефективною, дітей зацікавила та захопила тема. Завдання, які ми ставили, виконали.

З метою вивчення сім'ї щодо координації виховних впливів на дошкільника ми розпочали свою роботу з анкетування батьків на тему «Умови творчого розвитку дітей вдома». Отримавши реальну картину, на основі зібраних даних ми проаналізували умови, які створені в родинях для творчого розвитку дітей вдома, розробили тактику нашого спілкування з кожним із батьків, розробили перспективний план.

- Проведено батьківські збори на теми:
 - «Розвиток творчих здібностей дітей», «Сімейний досвід».
- Консультації для батьків: «Навчаємо дитину спостерігати за зимовою природою», «Вироби своїми руками з природних матеріалів», «Знайомство дитини з весняною природою», «Як створити мультфільм?».
- Створено короткостроковий проект на тему «Підводний світ».
- Батьки разом з дітьми створили альбом «Світ комах».
- Організовано виставки спільних творчих поробок: «Природа та осінні фантазії», «Зима-зима», «Красуня весна».
- Ми створили наочну інформацію для батьків «Ліплення природний світ».

– Батьки разом з дітьми склали міні-розповіді «Наша планета – Земля», з виготовленням модульних виробів, склали екологічні казки: «Пригоди бурульки», «Подорож сніжинки».

– Участь батьків в екскурсії до зимового лісу.

– Майстер-клас на тему: «Аплікація соломкою», «Підводний світ». Знайомила батьків з нетрадиційними техніками малювання та аплікації, водночас пропонуючи створити власний шедевр разом із дитиною вдома».

– Участь батьків у весняному святі «Приліт птахів», КВК: діти – батьки, на тему «Знавці природи».

– Батьки разом з дітьми створили мультфільми на тему «Весняні пригоди».

Завдяки таким формам співпраці батьки стали активними учасниками навчально-виховного процесу, захопилися темою, прислухалися до порад, з цікавістю виконували творчу роботу, брали участь у всіх гурткових заходах та почали приділяти більше уваги художньо-творчому розвитку своїх дошкільнят з мистецтвом у процесі ознайомлення з природою.

Робота над перетворенням предметно-розвивальної середовище виявилася плідним. Чітко організована робота з перетворення предметно-розвиваючого середовища благотворно вплинула на розвиток художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільної освіти у процесі мистецтва ознайомлення з природою.

Результатами роботи стали виставки робіт, проектів, казок, мультфільмів, підсумкові батьківські збори на тему «Досвід сім'ї», де батьки обмінювалися досвідом розвитку творчих здібностей дітей у сім'ї, в процесі ознайомлення з природи. Були показані сімейні презентації. Ми віримо, що тільки спільна, плідна праця з батьками може привести до бажаних результатів, глибокого проникнення у світ природи, бажання творити красу навколо себе власними руками.

Під час цієї роботи здобувачі дошкільники усвідомили процес вивільнення прихованого в них потенціалу. Здобувачі вчилися самостійно

ставити та розв'язувати задачі, а також розвивали свої художньо-творчі здібності, в межах своїх індивідуальних можливостей.

Слід зазначити, що дошкільникам дуже цікавий новий для них вид діяльності.

У процесі роботи з дошкільниками були створені різноманітні композиції з використанням природних матеріалів: композиції з рослин (засушене листя), доробка «Старий – Лісовичок» з природного матеріалу, мозаїка з тирси та яєчної шкаралупи, аплікації з природного матеріалу: «Осінній килимок», «Красуня-ялинка», виготовили з паперу об'ємні вироби: тварини, дерева, квіти.

Таким чином, розвиток художньо-творчих здібностей здобувачів буде ефективним лише тоді, коли це буде цілеспрямований процес, у ході якого вирішується низка конкретних педагогічних завдань, спрямованих на досягнення кінцевої мети.

В основу організації діяльності дошкільників, спрямованої на розвиток їх художньо-творчих здібностей, були покладені такі положення (Басанець, Л.) [5, с. 17]:

- усі види і форми роботи спрямовані на художньо-творчий розвиток дошкільників;
- педагогічні технології, що реалізуються в різних видах діяльності, сприяють розкриттю творчого потенціалу кожної дошкільника;
- широке використання різноманітних прийомів розвиває художню уяву та творчі здібності дошкільників.

Ми віримо, що життя дошкільника має бути яскравим, барвистим, емоційним, здобувач повинні бути оточені різними творами мистецтва, квітами та природою. Важливо, щоб дошкільники були включені в цей процес і були його активними учасниками. Тільки в такому предметно-розвивальному середовищі для дошкільника матиме стимул розвиватися творчо та інтелектуально, а художньо-творча діяльність стане для неї засобом самовираження та самоствердження. Необхідно, щоб усі здобувачів

створювали власні витвори мистецтва (нехай і не шедеври), використовуючи свій особистий потенціал.

Після завершення формувального етапу дослідно-практичної роботи, яка мала підвищити рівень розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників, було проведено контрольне діагностування, метою якого було порівняти рівень розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів після реалізації стадії формування.

Показники сформованості художньо-творчих здібностей у здобувачів дошкільної освіти засобами мистецтва за допомогою природи на формуючому етапі представлені в таблиці (див. таблицю 2.4.).

Таблиця 2.4.

Показники сформованості творчих здібностей у здобувачів засобами природи на формуючому етапі

№	Прізвище, ім'я дитини	Когнітивно-емоційний	Особистісно-креативний	Мотиваційно-ціннісний	Діяльнісно-процесуальний	Рефлексивний
1	Божок Ірина	середній	середній	середній	середній	середній
2	Бурнос Єлизавета	низький	низький	середній	низький	низький
3	Горобець Іван	середній	високий	середній	середній	низький
4	Гурков Богдан	низький	середній	середній	середній	середній
5	Давидюк Богдан	середній	середній	середній	середній	низький
6	Дмитрієнко Василь	високий	високий	високий	середній	середній
7	Кислиця Діана	середній	низький	середній	середній	низький
8	Коба Віктор	середній	середній	середній	середній	низький
9	Нагорняк Христина	середній	низький	низький	низький	низький
10	Панасюк Сергій	низький	середній	середній	низький	низький
11	Пейков Максим	середній	низький	низький	низький	низький
12	Попов Артем	низький	низький	середній	низький	низький
13	Бондар Ростислав	середній	середній	середній	середній	середній
14	Гаврилюк Марія	високий	високий	середній	середній	середній
15	Голензовська Анастасія	середній	середній	середній	середній	середній
16	Кобець Іван	середній	низький	низький	середній	низький
17	Нітішевський Георгій	середній	середній	високий	середній	середній

18	Носарчук Анастасія	високий	високий	високий	високий	високий
19	Підрушняк Вікторія	середній	низький	низький	низький	низький
20	Поворознюк Ольга	середній	середній	високий	середній	середній
Рівень розвитку дітей						
Низький		8 дітей 15%	7 дітей 35%	4 дітей 20%	7 дітей 35%	11 дітей 55%
Середній		14 дітей 70%	9 дітей 45%	12 дітей 60%	12 дітей 60%	8 дітей 40%
Високий		3 дитини 15%	4 дитина 20%	4 дитини 20%	1 дитина 5%	1 дитина 5%

1). У ході повторного дослідження словесної художньої творчості було виявлено:

0 – 1 балів – не отримав ніхто;

2 бали – отримали 2 здобувачам: – це ті діти, у яких на Констатуючий етап був 1 бал. Вони з бажанням переказали, хоч і знайому казку, але внесли свої суттєві зміни, а також – у нього так і залишилось бала, оскільки він не відчував особливого інтересу до цього виду діяльності.

3 бали – отримали 10 дітей – це ті здобувачі, у яких на констатуючому етапі було 2 бали, тому що їх переказ став більш розгорнутим і доповнений деталями.

4 бали – отримали 5 здобувачів: – у цих дітей з'явилося бажання та вміння самостійно вигадувати сюжет казки, хоча казка ще не виходить розгорнутою.

5 балів – отримали 2 здобувачів: - у цих дітей розвинулося вміння самостійно вигадувати розгорнутий сюжет казки.

Отже, повторна діагностика, проведена після експерименту, демонструє динаміку за всіма показниками.

Порівняння рівнів розвитку словесної художньої творчості на констатуючому і формувальному етапі дослідження (див. таблиці 2.5.).

Таблиця 2.5.

Порівняння рівнів розвитку словесних художньо-творчих здібностей на констатуючому та формуючому етапах дослідження

№	Прізвище та ім'я дитини	Кількість балів на констатуючому етапі дослідження	Кількість балів на формуючому етапі дослідження
1	Божок Ірина	3	3
2	Бурнос Єлизавета	1	2
3	Горобець Іван	3	3
4	Гурков Богдан	3	3
5	Давидюк Богдан	3	4
6	Дмитрієнко Василь	4	5
7	Кислиця Діана	3	3
8	Коба Віктор	2	2
9	Нагорняк Христина	2	3
10	Панасюк Сергій	2	3
11	Пейков Максим	1	2
12	Попов Артем	2	3
13	Бондар Ростислав	3	4
14	Гаврилюк Марія	4	5
15	Голензовська Анастасія	3	3
16	Кобець Іван	2	3
17	Нітішевський Георгій	3	4
18	Носарчук Анастасія	4	4
19	Підрушняк Вікторія	2	3
20	Поворознюк Ольга	3	4
Низький рівень 0 – 2 балів		8 дітей – 40%	3 дитини – 15%
Середній рівень від 3 – 4 балів		12 дітей – 60%	15 дітей – 75 %
Високий рівень 5 балів		0 дітей – 0%	2 дитини – 10%

3) Рівень розвитку креативності також представлений у порівнянні в таблиці (див. таблицю 2.6.).

Таблиця 2.6.

Рівень сформованості креативності дошкільнят на формуючому етапі

№	Прізвище, ім'я дитини	Швидкість	Оригінальність	Гнучкість	Розробленість	Загальне кількість балів:3	Підсумок	Рівень креативності
1	Божок Ірина	35	18	51%	142	193:3	65	Середній
2	Бурнос Єлизавета	25	5	20%	93	123:3	41	Середній
3	Горобець Іван	40	20	50%	159	219:3	73	Високий
4	Гурков Богдан	25	12	46%	161	198:3	66	Високий
5	Давидюк Богдан	26	17	65%	152	195:3	65	Середній
6	Дмитрієнко Василь	37	20	54%	174	231:3	77	Високий
7	Кислиця Діана	15	4	26%	104	123:3	41	Середній
8	Коба Віктор	17	8	44%	131	156:3	52	Середній
9	Нагорняк Христина	16	4	25%	103	123:3	41	Середній
10	Панасюк Сергій	13	3	23%	104	120:3	40	Середній
11	Пейков Максим	9	3	33%	93	105:3	35	Низький

12	Попов Артем	13	4	30%	124	141:3	47	Середній
13	Бондар Ростислав	25	10	40%	124	159:3	53	Середній
14	Гаврилюк Марія	35	12	34%	166	213:3	71	Високий
15	Голензовська Анастасія	20	9	45%	130	159:3	53	Середній
16	Кобець Іван	15	4	26%	86	108:3	36	Низький
17	Нітішевський Георгій	40	20	50%	180	240:3	80	Високий
18	Носарчук Анастасія	35	22	62%	195	252:3	84	Високий
19	Підрушняк Вікторія	15	3	20%	96	114:3	38	Низький
20	Поворознюк Ольга	32	16	50%	153	201:3	67	Високий
Від 0 – 39 – низький рівень			від 40 – 65 – середній рівень			від 66 – високий рівень		
3 дитини – 15%			10 дітей – 50%			7 дітей – 35%		

Також ми провели порівняльний аналіз за критеріями: швидкість, оригінальність, гнучкість, розробленість.

- Швидкість (низький рівень – від 0 –15 – 6 здобувачів -30%; середній рівень від 16 –30–7 здобувачів –35%, високий рівень від 31 та вище –7 здобувачів –35%);

– Оригінальність (від 0 – 5 – низький рівень – 8 здобувачів – 40 %; від 5 – 15 – середній рівень -5 здобувачів -25%, від 16 і вище - високий рівень -7 здобувачів -35%);

- Гнучкість (від 0 - 25% - низький рівень - 4 здобувачів - 20%; від 26% - 50% - середній рівень –12 здобувачів –60%, від 51% і від – високий рівень –4 здобувачів –20 %);

- Розробленість (від 0 - 90 - низький рівень - 1 здобувач - 5%, від 91 - 150 - середній рівень – 11 здобувачів - 55%, від 151 і вище - високий рівень - 8 здобувачів - 40%) рівень –12 здобувачів –60%, від 51% і від – високий рівень –4 здобувачів –20 %).

Таким чином, за результатами дослідно-практичної роботи можна констатувати, що після формування експерименту рівні розвитку зросли за всіма показниками. Звідси випливає, що спеціально створені педагогічні умови для участі здобувачів дошкільного віку у художньо-творчій діяльності надають позитивний вплив на розвиток їх художньо-творчі здібності.

ВИСНОВКИ

В результаті аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури нами було виділено такі визначення:

Творчість – це «процес створення суб'єктивно нового, заснований на здатності породжувати оригінальні ідеї та використовувати нестандартні методи діяльності».

Здібності – це індивідуальні якості, вміння та навички, які відрізняють одну людину від іншої.

Творчі здібності – це індивідуальні особливості особистості, значущі, для здійснення самостійної творчої діяльності та включають емоційно-мотиваційний, пізнавальний та діяльнісно-творчий компоненти.

Нами було визначено, теоретично обґрунтовано та створено педагогічні умови, що сприяють розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів дошкільного віку засобами мистецтва за допомогою природи:

- правильна організація предметно-розвивального середовища;
- Наявність варіативних підходів до навчання;
- Своєчасне впровадження інновацій.

Дослідно-пошукова робота здійснювалася у два етапи.

На констатуючому етапі було відібрано методики для дослідження рівня розвитку творчих здібностей, розроблено критерії та показники оцінки рівнів розвитку творчих здібностей, проведено діагностику.

На формуючому етапі було створено умови, створені задля розвиток творчих здібностей дошкільнят у процесі ознайомлення з мистецтвом за допомогою з природою. Проведено повторну діагностику для визначення рівня розвитку художньо-творчих здібностей, виконано аналіз отриманих результатів. З метою вивчення сім'ї для узгодження виховних впливів на дитини ми розпочали свою роботу з анкетування батьків на тему «Умови для художньо-творчого розвитку здобувачів у дома». Отримавши реальну картину, на основі зібраних даних, проаналізували умови, які створені в сім'ях, для творчого розвитку здобувачів у дома, виробили тактику

спілкування з кожним батьком, розробили перспективний план роботи з дітьми та батьками.

Створені нами умови стимулювали здобувачів дошкільного віку до художньої творчості, допомагали формувати стійкий інтерес до мистецтва за допомогою засобів природи та підготували їх до подальшого розвитку художньо-творчих здібностей.

На завершальному етапі нашої роботи було отримано такі результати:

- Розроблений нами діагностичний інструментарій, дозволив простежити динаміку процесу розвитку художньо-творчих здібностей у дошкільнят на констатуючому та формуючому етапах дослідно-пошукової роботи;

– результати, отримані на формуючому етапі, дають нам право говорити у тому, що рівень розвитку творчих здібностей підвищився.

Таким чином, результати проведеного нами дослідження дозволяють зробити висновок про те, що створені нами педагогічні умови щодо розвитку художньо-творчих здібностей у процесі мистецтва з ознайомлення з природою є результативними.

REFERENCES

1. Авер'янова, Є. А. Розвиток творчого потенціалу особистості дошкільника: аналіз методик [Текст] / Є. А. Авер'янова // Проблеми та перспективи розвитку освіти. - 2014. - № 27. - С. 37-41.
2. Алієва, М. Г. Розвиток креативності вихованців дошкільної освітньої організації [Текст] / М. Г. Алієва // Педагогічний вісті. Педагогічні науки. - 2015. - № 4. - С. 70-77.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. К.; Дошкільне виховання, 1999.
4. Барташнікова, І.А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років: навч. посіб. 2-е вид., переробл. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2007. 64 с.
5. Басанець, Л.В. Художні техніки рисунка: навчальний посібник / Л.В. Басанець. – Одеса: ОДПІ, 2002 – 128 с.
6. Беленька, Г. В., Голота, Н. М., Гончаренко, А. М. Розвиток дитини-дошкільника: сучасні підходи та освітні технології: монографія. Київ, 2014, с 151-167.
7. Біла, І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014, с. 34-37.
8. Білан, О.І., за заг. ред. Низьковської О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programyrozvytkuditey/Bilan_Programa_Ukrdoshskillja_2017.pdf, 2017.
9. Богоявленська, Д. Б. Психологія творчих здібностей [Текст]: учеб.посібник для студентів вузів / Д. Б. Богоявленська. - Київ.: Академія, 2002. - 320 с.
10. Богуш, А.М. Духовність у вимірі мистецтва / А.М.Богуш // Дошкільне виховання. 2013. № 9. С. 33-59.
11. Бутенко, Н. В. Практика розробки та реалізації індивідуальних маршрутів у художньо-творчому розвитку дитини [Текст]/ Н. В. Бутенко // Світ дитинства та освіта: зб. матеріалів VIII Українська. наук.-практ. конф. Миколаїв, 2014. С. 92-99.

- 12.Вахітова, Г. Х. Теоретична основа та організаційно-педагогічні умови розвитку творчих здібностей дошкільнят [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Г. Х. Вахітова. - Одеса, 2000. - 18 с.
- 13.Венгер, Л. А. Педагогіка здібностей [Текст]/Л. А. Венгер. - Київ., Знання, 1973. - 117 с.
- 14.Веракс, М. Діалектичне мислення і творчість / М. Веракс // Питання психології. 1990. №4. С. 9 – 13.
- 15.Виготський, Л. С. Уява та творчість у дитячому віці [Текст]/Л. С. Виготський. - СПб. : Промінь, 2011. - 96 с.
- 16.Виноградова, Н. Ф. Діти, дорослі та світ навколо [Текст] / Н. Ф. Виноградова. - Х.: Просвітництво, 1993. - 128 с.
- 17.Винокурова, Н. К. Розвиток творчих здібностей учнів [Текст]/Н.К. Винокурова. Ін-фран.: Пед. науки, 2012. - 144 с.
- 18.Вільчинська О. Вікова специфіка розвитку уяви старшого дошкільника // Наукові записки Інститут психології ім. Г.С.Костюка. Київ, 2020. С.15-19. URL: <http://ecopsy.com.ua> > data > zbirki
- 19.Владимирова, А.Л., Голінська, Т.М., Сєдіна К.Ю. Інтегрований підхід в освіті як форма організації естетичного розвитку дітей дошкільного віку // Prospects for the development of modern science and practice. Abstracts of XVI international scientific and practical conference. Graz, Austria 2020. Pp. 189-192. ISBN - 978-1-64871-445-0 DOI 10.46299/isg.2020.XVI
<file:///D:/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83%2020192020%D0%BD.%D1%80/%D0%9D%D0%B0%D1%83%>

[D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8/XVI-Conference-11-12-Graz-Austria.pdf](#)

- 20.Возна, Л., Максименко О., Овчаренко Л., Руханська Л., Самсін В. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля"/ Тернопіль: Мандрівець, 2017, с. 264.
- 21.Волоснікова, Т. В. Основи екологічного виховання дошкільнят [Текст] / Т. В. / Волоснікова // Дошкільна педагогіка. 2012. № 6. 16-20.
- 22.Галянт, І. Про проблеми художньо-творчої обдарованості дошкільнят [Текст] /І. Галянт// Дошкільн. виховання. – 2009. – № 7. – З. 31-38.
- 23.Главацька, О. А. Розвиток творчих здібностей дошкільнят через використання методів та прийомів системи ТРВЗ в процесі екологічної освіти [Текст] / Л. А. Главацька // Інноваційні напрямки в освіті: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. / Сум. держ. пед. ун-т; наук. ред. А. С. Белкін [та ін]. - Суми, 2009. - Ч. 2.- С. 18-21.
- 24.Голінська, Т. М. Характеристика основних видів і жанрів народного декоративного мистецтва / Голінська Т.М., Драч Д.В. // The 15 th International scientific and practical conference «MODERN SCIENCE AND PRACTICE » (4-5 May, 2020). Varna, Bulgaria 2020. P. 152-155. ISBN -978-1-64871-418-4DOI-10.46299/2020xvfile:///D:/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0

- [%B8%D0%BD%D1%83%202020-2021%20%D0%BD.%D1%80/XV-Conference-04-05-Varna-Bulgaria-book.pdf](#)
25. Голінська Т.М., Шумська А.І. Формування дитячої творчості дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності // Science, trends and perspectives. Abstracts of XVII international scientific and practical conference. Tokyo, Japan 2020. Pp. 159-163.
[file:///D:/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8/XVII-Conference-18-19-Tokyo-Japan-book.pdf](file:///D:/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%20%D1%87%D0%B0%D1%81%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%83%202019-2020%D0%BD.%D1%80/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8/XVII-Conference-18-19-Tokyo-Japan-book.pdf)
26. Голюк, О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку /Оксана Голюк, Наталя Пахальчук / Transformations in Contemporary Society:Humanitarian Aspects: monograph. – Opole: The Academy of Management andAdministration in Opole, 2017. С. 223-229.<https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/658/013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
27. Голюк, О. А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А. Голюк // Імідж сучасного педагога. 2015. № 6 (155). С. 41-44

28. Давидов, В. В. Теорія навчання [Текст] / В. В. Давидов. - Чернівці.: ІНТОР, 1996. - 544 с.
29. Двоглазова, І. Ю. Проектна діяльність екологічного змісту у соціальному розвитку сучасного дошкільника [Текст] / І. Ю. Двоглазова, І. Д. Бочагаєва, Є. В. Блохіна // Дошкільник. Методика та практика виховання та навчання. 2017. № 4. С. 37-43.
30. Дев'ятова, Т. Н. Етапи діагностування навичок взаємодопомоги у колективній творчості старших дошкільнят [Текст] / Т. М. Дев'ятова // Моніторинг якості освіти в період дитинства: зб. наук. ст. / Одеса, 2005. - Вип. 3. С. 22-26.
31. Дибіна, О. В. Заняття з ознайомлення з навколишнім світом середній групі дитячого садка [Текст]: конспекти занять / О. В. Дибіна. - Харків: МОЗАЙКА-СИНТЕЗ, 2010. - 80 с.
32. Дружин, В. Н. Психологія здібностей [Текст] / В. Н. Дружинін. - СПб.: Київ, 2008. - 366 с.
33. Єфремов, В. І. Творче виховання та освіта дітей на базі ТРВЗ [Текст] // В. І. Єфремов. Миколаїв: Унікон-ТРВЗ, 1998. 246 с.
34. Жейнова, С., Мельникова, Н. (2017) Педагогічні умови розвитку творчої уяви дітей засобами ігрової художньої діяльності // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2017. №18. 81-85.
35. Журавльова, Є. А. Можливості та засоби розвитку позитивного самосприйняття дитини [Текст] / Є. А. Журавльова // Дитина в освітньому просторі мегаполісу: матеріали II міжрегіон. наук.-практ. конф., / відп. ред. О. І. Ключка. – Вінниця., 2015. – Ч. 1. – 3. 234-241.
36. Запорожець, А. В. Вибрані психологічні праці [Текст]: в 2 т./А.В. Запорожець. - К.: Педагогіка, 1986. - Т. 1: Психічне розвиток дитини. - 320 с.
37. Йохвідов, В. В. Педагогіка [Текст] : лекції для студентів: учеб.посobie / В. В. Йохвідов, У. Р. Веселова. - Одеса: Синтез, 2015. Ч. 1. - 209 с.

- 38.Іванова, Г. Про організацію роботи з екологічного виховання [Текст]/Г. Іванова, В. Курашова// Дошкільне виховання. – 2014. – № 7. - С. 10-14.
- 39.Іванченко, Г. В. Творчість, професіоналізм, духовність: імпліцитні концепції [Текст]/Г. В. Іванченко, М. Ю. Казарян, Н. В. Кошелева. - Дніпро: Сенс, 2012. - 192 с.
- 40.Івкіна, Т. В. Педагогічне значення сприйняття дитячого малюнку у розвитку образотворчої творчості старших дошкільнят [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. В. Івкіна. - Одеса., 1999. - 18 с.
- 41.Катюха, С. М. Групові форми роботи в образотворчому навчанні [Текст]: методика // Мистецтво та освіта. 2016. №2. С.30-37.
- 42.Козлова, С. А. Дошкільна педагогіка [Текст]: навчальний посібник для студентів сред.проф. навч. закладів/С. А. Козлова, Т. А. Куликова. К.: Академія, 2007. 414 с.
- 43.Кондратьєва, Н. В. Сутність поняття «творчі здібності» [Електронний ресурс] / Н. В. Кондратьєва // Концепт: наук.-метод. - 79 журн. 2015. 278 с.
- 44.Котляр, В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник / В. П. Котляр. К.: Кондор, 2009. – 200 с
- 45.Котова, Є. В. Розвиток творчих здібностей дошкільнят [Текст]: метод. посібник / Є. В. Котова, С. В. Кузнєцова, Т. А. Романова. - Луцьк: Сфера, 2010. - 128 с.
- 46.Креативна дитина: діагностика та розвиток творчих здібностей [Текст]/уклад. Т. А. Баришева [та ін]. – Івано-Фран. / Фенікс, 2014. - 414 с.
- 47.Ликова, І. А. Екопластика як дитяче мистецтво у співтворчості з природою [Текст]/І. А. Ликова// Управління дошкільною освітньою установою. - 2017. - № 7. - С. 70-83.

- 48.Литовкіна, А. В. Розвиток творчих здібностей у дошкільному віці [Текст] / А. В. Літовкіна, Є. С. Дручініна // Молодий вчений. - 2016. - № 7. - С. 669-671.
- 49.Ліндсей, Г. Творче та критичне мислення [Текст] / Г. Ліндсей, К. С. Халл, Р. Ф. Томпсон // Хрестоматія із загальної психології. Психологія мислення: учеб.посібник / за ред. Ю. Гіппенрейтер, В. Петухова. - Одеса, 2011. - С. 149-152.
- 50.Любімова, Т. Г. Розвиваємо творчу активність [Текст]: ігри та вправи для дітей та дорослих / Т. Г. Любімова. - Чобоксари: Гроссо, 1996. - 44 с.
- 51.Маневцова, Л. Дитина пізнає світ природи [Текст]/Л. Маневцова// Дошкільне виховання. - 2014. - № 8. - С. 17-19.
- 52.Мелік-Пашаєв, А. А. Дитина любить малювати. Як сприяти художньому розвитку дітей [Текст] / А. А. Мелік-Пашаєв, З. Н. Новлянська. Київ.: Чисті ставки, 2013. С. 82.
- 53.Молодова, Л. П. Методика роботи з дітьми з екологічного вихованню [Текст]: посібник для вихователів дошкіль. установ та вчителів поч. шк. / Л. П. Молодова. Дніпро: Асар, 2004. 512 с.
- 54.Момот Л.Л. До проблеми формування творчих здібностей у процесі навчання / Л.Л. Момот, Л.В. Шелестова // Педагогіка і психологія. 1997. № 2. С. 53-59.
- 55.Немов, Р. С. Практична психологія [Текст]: навч. посібник / Р. С. Немов. Київ.: ВЛАДОС, 1997. 320 с.
- 56.Озерова, О.Є.Розвиток творчого мислення та уяви у дітей [Текст]: ігри та вправи / О. Є. Озерова. Суми / Фенікс, 2005. - 192 с.
- 57.Підгорнєв, В. М. Теоретичні аспекти творчого розвитку дитини [Текст] / В. М. Підгорнєв // Наука та школа. - 2010. - № 3. - С. 90-91.
- 58.Пономарьов, Я. А. Психологія творчості: загальна, диференціальна, прикладна [Текст] / Я. А. Пономарьов. Київ.: Наука, 1990. - 220 с.

- 59.Соломеннікова, О. А. Радість творчості. Ознайомлення дітей з народним мистецтвом / О.А.Соломеннікова. Х., 2005. 220 с.
- 60.Сухомлинський, В. Про розвиток творчої особистості школярів: індивідуальний та диференційований підхід. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pandia.ru/text/79/530/42611.php>
- 61.Сухорукова, Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі – К.: Видавничий дім слово «Слово», 2010. 376 с.
file:///C:/Users/HP/Downloads/%D0%93_%D0%92_%D0%A1%D1%83%D1%85%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%82%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%88%D1%96_%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%8E.pdf
- 62.Хупавцева, Н. О. Актуальні проблеми дослідження творчого мислення особистості / Н. О. Хупавцева // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Збірник наукових праць / [за ред. В. О. Моляко]. – Т. 12. – Вип. 7. – Житомир: Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 289-296.
- 63.Шульга, Л. М. Барвіста радість. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання: методичний посібник. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2017. 336 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Календарно-тематичне планування з розвитку образотворчого
творчості дітей**

Тема	Задачі
Вересень з 1 по 4 тиждень	
1 тиждень	
«Картинка про літо»	Вчити відображати враження отримані влітку; малювати різні дерева, квіти, кущі; закріплювати вміння розташовувати зображення внизу листа і по всьому листу; розвивати творчу активність.
«Яблуня з золотими яблуками в чарівному саду»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття композиції; вчити створювати казковий образ; малювати розлогі дерева, зображати багато «золотих яблук», закріплювати вміння малювати фарбами.
2 тиждень	
«Знайомство с аквареллю»	Ознайомити дітей з акварельними фарбами і їх особливістю; фарби розводять водою, колір пробується на палітрі; вчити способам роботи аквареллю; закріплювати вміння акуратно зафарбовувати зображення.
«Заєць»	Вчити дітей створювати в малюнку образ улюбленого казкового героя; передавати форму тіла, голови і інші характерні особливості; малювати контур простим олівцем; закріплювати вміння акуратно зафарбовувати зображення.
3 тиждень	
«Троянда»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору; вчити передавати характерні особливості квітів троянди; форму пелюсток і листя їх колір; продовжувати знайомити з акварельними фарбами, вправляти в способах роботи з ними.
«Що ти найбільше любиш малювати»	Розвивати образотворче мистецтво; вчити дітей задумувати зміст свого малюнка; аналізувати і оцінювати свої малюнки і малюнки своїх товаришів.
4 тиждень	
«Прикрась хустинку ромашками»	Вчити дітей створювати візерунок на квадраті, заповнюючи кути і середину; використовувати прийоми примакивання, малювання кінцем кисті; розвивати естетичне сприйняття, почуття симетрії, почуття композиції, продовжувати вчити малювати фарбами.
«Осінній ліс»	Вчити дітей відображати в малюнку осінні враження, малювати різноманітні дерева; вчити по-різному зображати дерева, трава та листя; закріплювати прийоми роботи пензлем і фарбами; формувати вміння радіти красивим малюнком.
Жовтень з 1 по 4 тиждень	
1 тиждень	

«Йде дощ»	Вчити відображати в малюнку враження від навколишнього життя; закріплювати вміння будувати композицію малюнка; вчить користуватися набутими прийомами для передачі явища в малюнку; вправляти в малюванні простим і кольоровими олівцями.
«Знайомство з Петриківським розписом»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, ритму, композиції; продовжувати знайомити з Петриківським розписом; вчити малювати елементи розпису; вправляти в складанні відтінку кольору.
2 тиждень	
«Веселі іграшки»	Розвивати естетичне сприйняття, образні уявлення і уяви дітей; познайомити з дерев'яною різьбленою гуцульською іграшкою; виховувати інтерес до народному творчості.
«Петриківський розпис»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, композиції; продовжувати знайомити з Петриківським розписом; вчити малювати елементи розпису.
3 тиждень	
«Гуцульщина (село)» (колективна композиція)	Розвивати естетичне сприйняття, образне уявлення почуття кольору, композиції; закріплювати знання дітей про гуцульських іграшках, про гуцульський розпису, закріплювати емоційно-позитивні ставлення до народного декоративного мистецтва; продовжувати розвивати навички колективної роботи.
«Як ми грали в рухливу гру «Ведмідь і бджоли»	Продовжувати формувати у дітей образні уявлення, уяви; розвивати вміння створювати сюжетні композиції, певні змістом гри; вправляти в різноманітних природних малювання.
4 тиждень	
«Дівчинка в ошатному платті»	Вчити дітей малювати фігуру человека ⁴ передавати форму сукні, форму і розташування дітей; продовжувати вчити малювати крупно на весь аркуш, закріплювати прийоми малювання і зафарбовування малюнків олівцями; розвивати вміння оцінювати свої малюнки і малюнки інших дітей.
«Добрий день, це я!»	Закріплювати вміння дітей малювати фігуру людини; передавати форму і розташування частин, продовжувати вчити малювати крупно на весь аркуш, закріплювати прийоми малювання і зафарбовування малюнків олівцями; розвивати вміння оцінювати свої малюнки і малюнки інших дітей.
Листопад з 1 по 3 тижнів	
1 тиждень	
«Моя улюблена казка»	Вчити дітей передавати в малюнку епізоди з улюбленої казки, розвивати уяву, творчість.
Створення дидактичної гри «Що нам осінь принесла»	Закріплювати образні уявлення про дари осені, продовжувати вміння малювати гриби, овочі і фрукти, передаючи їх форму, колір. Характерні особливості; вчити дітей створювати дидактичну гру, розвивати прагнення створювати предмети для гри.
2 тиждень	
«Казкові будиночки»	Вчити дітей створювати образ казкового будинку; передавати в малюнку його форму, будову, частини; закріплювати вміння малювати кольоровими олівцями.

«Я і моя сім'я»	Викликати у дітей бажання малювати близьких людей; вміння передавати в малюнку основні деталі (особливо характерні особи, пропорції, форми); виховувати повагу до своєї сім'ї, через продуктивну діяльність.
3 тиждень	
«Розпис Олешка»	Вчити дітей розписувати об'ємні вироби за мотивами народних декоративних візерунків; вчити виділяти основні елементи візерунка; закріплювати прийоми малювання фарбами; розвивати естетичне сприйняття.
«Автобус прикрашений прапорцями, їде по вулиці»	Вчити дітей зображати окремі види транспорту; передавати форму основних частин, деталей, їх величину і розташування; вчити красиво розміщувати зображення на аркуші, малювати крупно, закріплювати вміння малювати олівцями.
Грудень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Зима»	Вчити дітей передавати в малюнку картину зими в полі, в лісі, в селищі; закріплювати вміння малювати різні будинки і дерева; розвивати образне сприйняття, в творчість.
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу, фарби олівці; розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
2 тиждень	
«Великі і маленькі ялини»	Вчити розташовувати зображення на широкій смузі, передавати відмінність по висоті старих і молодих дерев, їх забарвлення і характерне побудова, розвивати естетичні почуття
«Сніжинка»	Вчити малювати візерунок на папері у формі розети; розташовувати візерунок відповідно цієї формою, придумувати деталі візерунка за своїм бажанням, закріплювати вміння малювати кінцем кисті; розвивати творчість, образні уявлення.
3 тиждень	
«Петриківський розпис дерев'яної дошки»	Вчити дітей розписувати по шаблонах Петриківського розпису; вчити виділяти декоративні елементи розпису, їх композиційне розташування, розвивати почуття ритму, кольору, композиції.
«Вусатий – Смугастий»	Вчити дітей передавати в малюнку образ кошеняти; закріплювати вміння зображати тварин, використовуючи навички малювання кистями і фарбами; розвивати образне сприйняття і уяву.
4 тиждень	
«Діти гуляють взимку на ділянці»	Вчити дітей передавати в малюнку нескладний сюжет; закріплювати вміння малювати фігуру людини, передаючи форму, пропорції розташування частин, прості рухи рук і ніг; вправляти в малюванні і зафарбовуванні олівцями.
Січень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Опіщанський розпис»	Продовжувати знайомити дітей з Опіщанським розписом; розвивати художній смак, вчити прийомам Опіщанського розпису, закріплювати вміння малювати пензлем і фарбами.

«Намалюй своє улюблене тварину»	Вчити дітей передавати в малюнку образи тварин; закріплювати технічні навички і вміння в малюванні.
2 тиждень	
«Нарисуй своє любимое животное»	Вчити дітей передавати в малюнку образи тварин; закріплювати технічні навички і вміння в малюванні.
«Елементи орнаменту « хрест ,«галочка», «Ялинка»	Вчити дітей зображати елементи російського орнаменту, ритмічно розташовувати їх, вчити підбирати кольори і гармонійно поєднувати їх.
3 тиждень	
«Машини нашого міста»	Вчити дітей зображати різні автомобілі, сільськогосподарські машини; закріплювати вміння малювати предмети і їх частини прямолінійної форми, передавати пропорції частин, характерні особливості машин, їх деталі, вправляти в малюванні і зафарбовуванні олівцями.
«Наші гості на новорічному святі»	Вчити дітей передавати в ліпленні враження від свята; закріплювати вміння ліпити людей і різноманітних тварин, використовуючи різні прийоми ліплення; вчити передавати в ліпленні образи людей на новорічному святі.
Лютий з 1 по 3 тижнів	
1 тиждень	
«Звірі в зимовому лісі»	Продовжувати вправляти дітей зображати фігури тварин; розвивати естетичне сприйняття.
«Розлоге дерево»	Вчити дітей створювати в малюнку образ дерева, знаходити красиве композиційне рішення; закріплювати вміння використовувати різний натиск на олівець; розвивати естетичне сприйняття..
2 тиждень	
«Військова техніка»	Формування поняття «військова техніка», удосконалювати знання про військову техніку та вміння передавати її в малюнку.
«Портрет папи»	Викликати бажання малювати портрет тата, дідусі. Намагаючись передавати особливості зовнішнього вигляду, характер і настрій тата і дідуся; продовжувати знайомити з видами і жанрами образотворчого мистецтва (портрет)
3 тиждень	
«Дерева в інеї»	Розвивати естетичне сприйняття, закріплювати вміння передавати красу природи в малюнку; викликати вміння милуватися створеним зображенням.
Березень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Намалюй що цікавого відбулося в саду»	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка на основі отриманих вражень, вибирати розмір паперу; вміння виділяти цікаві малюнки

«Діти роблять зарядку»	Вчити дітей визначати і передавати відносну величину частин тіла, загальну будову фігури людини, зміна положення рук під час фізичних вправ; закріплювати прийоми малювання і розфарбовування олівцями, розвивати самостійне творчість.
2 тиждень	
«Була у зайчика хатинка - луб'яна, а у лисиці - крижана»	При подальшому розширенні у дітей образні уявлення, формувати вміння передавати в малюнку образи казок, будувати сюжетну композицію, закріплювати вміння малювати фарбами.
Картинка мамі до «8 березня»	Викликати у дітей намалювати красиву картинку про свято 8 березня; закріплювати вміння зображати фігури людей, передаючи найпростіші рухи; виховувати любов і повагу до мамі.
3 тиждень	
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу фарби, олівці, розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
«Розпис глечика»	Вчити дітей розписувати вироби, використовуючи колірну гамму і елементи візерунка; розвивати естетичне сприйняття.
4 тиждень	
«Знайомство з мистецтвом опіщанський розпису»	Познайомить дітей з мистецтвом опіщанський розпису в синьо-блакитній гамі; формувати вміння передавати елементи розпису; виховувати інтерес до народного мистецтва, закріплювати вміння малювати аквареллю.
Квітень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
Малювання з елементами аплікації «Панно «красиві квіти».	Розвивати естетичне сприйняття; образні уявлення, творчість, уміння застосовувати засвоєні прийоми малювання; продовжувати закріплювати навички колективної роботи.
«Намалюй, який хочеш»	Вчити дітей замислюватися і самостійно виконувати візерунок в стилі народного розпису, передаючи її колорит, елементи; закріплювати вміння будувати візерунок, підбираючи потрібний формат паперу; виховувати любов до народної творчості.
2 тиждень	
«Елементи національного візерунка « ромб»	Вчити дітей зображати елементи національного візерунка «ромб»
«Петриківські візерунки»	Продовжувати знайомити дітей з петриківським розписом; розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, ритм; формувати вміння малювати елементи характерні для петриківського розпису.
3 тиждень	
«Як з мамою (татом) йду з дитячого саду	Викликати у дітей бажання передати в малюнку радість від зустрічі з батьками; закріплювати вміння малювати фігуру людини, передавати відмінність у величині фігури дорослого і дитини, викликати радість від створення зображення.

Малювання за задумом «Красиві квіти» (за мотивами народного декоративного мистецтва)	Закріплювати уявлення і знання дітей про різні види народного декоративно-прикладного мистецтва; вчити самостійно планувати красивий, незвичайний квітка; розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
4 тиждень	
«Розпис півня»	Вчити дітей розписувати виліплену іграшку за мотивами петриківського орнаменту, використовуючи колірну гамму і елемента узору; розвивати естетичне сприйняття.
«Діти танцюють на святі в дитячому садку»	Закріплювати вміння зображати фігуру людини в русі; вчити домагатися виразності образу; закріплювати прийоми малювання олівцями.
Травень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Вітряк»	Вчити передавати конструкцію вітряка, форму і пропорції частин, розвивати окомір, зорово рухові координації, вправляти в створенні первинного олівцем начерку.
«Запрошення на виставку батькам на святкування Дня Матері»	Закріплювати вміння дітей задумувати зміст своєї роботи, вправляти у використанні знайомих способів роботи ножицями; вчити красиво підбирати кольори, розвивати естетичні почуття.
2 тиждень	
«Салют над містом на честь свята Перемоги»	Вчити дітей відображати в малюнку враження від свята Перемоги; створювати композицію малюнка, маючи в своєму розпорядженні внизу будинку або кремлівську вежу, а вгорі - салют; розвивати художню творчість, виховувати почуття гордості за Батьківщину.
«Картинки для гри веселка»	Вчити дітей створювати руками корисні речі; формувати бажання створювати колективно корисні красиві речі; розвивати естетичні почуття.
3 тиждень	
«Розпис силуетів гуцульського посуду»	Вчити дітей розписувати посуд, маючи візерунок за формою; розвивати естетичне сприйняття творів народної творчості; закріплювати вміння малювати фарбами.
«Кольорові сторінки»	Вчити дітей задумувати зміст свого малюнка в певній колірній гамі; домагатися образного вирішення своєї теми; закріплювати прийоми малювання фарбами, розвивати уяву, творчість.
4 тиждень	
«Цвінуть сади»	Закріплювати вміння дітей зображати картини природи, передаючи її характерні особливості, вчити розташовувати зображення по всьому листу; розвивати вміння малювати різними фарбами; розвивати естетичне сприйняття.
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу фарби, олівці, розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.

Додаток Б

Розвиваюча художньо-естетичного середовища

Принципи	Змістовна характеристика і змістовна спрямованість принципу	Предметне оснащення
1. Принцип дистанції, позиції при взаємодії.	Реалізація принципу передбачає можливість контакту, задушевного спілкування «очі в очі», зміни позиції і дистанції спілкування.	Різновисоких меблі, що дає можливість дорослому «спуститися» до позиції дитини, а дитині «піднятися» до позиції вихователя. Створення екранів настрою, що дозволяють підібрати до товариша відповідні способи спілкування, встановити потрібну дистанцію. Створення міні-музею
2. Принцип активності	Дитина і дорослий повинні стати творцями свого предметного оточення, свого тіла, особистості, середовище має провокувати пізнавальну активність, розвиток волі, емоцій, почуттів.	Розміщення портретів друзів, автопортретів, картинок, натюрмортів, портретів відображають навколишній світ дитини і дозволяють зрозуміти навколишню природу. «Стіна творчості» для колективної образотворчої діяльності дітей. Наявність записів шелесту листя, плескоту води і т.п., що дозволяють «піти в себе», створити затишок занять, які супроводжують діяльність дітей.
3. Принцип стабільності-динамічності	Середовище повинне забезпечувати дитині можливість змінювати її, творити відповідно до своїх смаків і, в той же час, забезпечувати надійність і захищеність від небажаних вторгнень зовнішнього світу постійністю і недоречністю окремих елементів.	Наявність правил - моделей спілкування (з природою, з дітьми на заняттях, хлопчиків і дівчаток, дітей та дорослих).

4. Принцип комплексування і гнучкого зонування	Життєвий простір має давати можливість для непересічних сфер активності, можливість одночасно займатися різними видами діяльності.	Наявність стендів наочної інформації (куточків, дисплеїв для батьків), що дозволяють встановлювати взаємодію різних соціальних інститутів (сім'ї та дошкільного навчального закладу). Багатофункціональний використання центрів активності.
5. Принцип емоціогенності середовища, індивідуальної комфортності та емоційного благополуччя кожної дитини і дорослого	Середовище повинне бути насичена оптимальною кількістю стимулів, що забезпечують дитині комфортне перебування, облік його інтересів, пробуджувати активність, знайомство із засобами і способами пізнання, створювати умови для формування і розвитку образу «Я».	Стимули для оволодіння різними «мовами»: мовою музики (панно з нотами, музичні інструменти і записи), мовою рухів (фото та ілюстрації різних поз рухів, спортивне обладнання); мовою фарб (фарби, палітри, ілюстрації, передають в кольорі настрою, символи); мовою пантоміми (зображення людей в різних позах, зображують різні жести, маски-особи в різних емоційних станах); мовою комп'ютера (символи і знаки комп'ютера). Наявність дзеркал, рухливих, різної величини.
6. Принцип поєднання звичних і неординарних елементів в естетичній організації середовища.	Середовище повинне забезпечувати можливість досягнення різноманітних мов мистецтва, різних культур, специфіку різних жанрів.	Ілюстрація із зображенням епізодів з життя дітей і дорослих, виконаних в різному стилі, комікси.
7. Принцип обліку статевих і вікових відмінностей дітей	Середовище повинне забезпечувати відкритість Природі, культурі, суспільству, самому собі.	Твори живопису, літератури, музики. Фотопортрети дітей і дорослих з виразом різних емоцій на обличчі, сімейні альбоми.

8. Принцип відкритості - закритості	Дитині повинна бути представлена можливість проявляти свої схильності відповідно до прийнятих стандартів мужності і жіночності, і в той же час включатися в загальні ситуації емоційного, вольового і когнітивного розвитку хлопчиків і дівчаток.	Ігрове обладнання для ігор різноманітної тематики, що дозволяють розгорнути творчу діяльність.
-------------------------------------	---	--

Зразки казок, придуманих дітьми

Пригода мурашки.

Жив-був мурашка на ім'я Тишка. Одного разу він вирішив вирушити в подорож лісовою галявиною, щоб дізнатися багато цікавого. Коли прокинулося сонечко, Тишко вирушив у дорогу. Він весело крокував і співав пісеньку про кошения. На лісовій галявині було багато гарних квітів. Над квітами пурхали метелики, а бджоли збирали пилок. Погода була чудова, Раптом Тишка почув крик. Він поспішив на допомогу, на дні глибокої ямки лежав коник. Тишка простяг соломку і допоміг конику вибратися з ямки. Так у мурашки стало ще на одного друга більше, він поспішив додому, йому чекав ще довгий шлях, щоб встигнути повернутися до заходу сонця.

Пригода мурахи.

Мурахи вийшли збирати фрукти. Один мурашка пішов далеко. Він заблукав у високій траві, бо він маленький. Усі шукали мурашку. Він знайшов свої сліди і пішов слідами і знайшов свій будиночок, а там мурахи його зустрічали. Вони зайшли до себе додому і жили довго та щасливо. Ось і казочці кінець, а хтось слухав молодець

Пригода бурульки.

Зимовим теплим днем я пішов надвір. І раптом побачив, на даху висіла велика срібна бурулька. Мені захотілося її зірвати, але потім стало їй шкода, і я не став її чіпати.

Бурульці стало дуже нудно і вона вирішила заглянути у вікно, над яким вона повисла і в ньому побачила гарну новорічну ялинку. І їй так захотілося стати ялинковою іграшкою. Вона хотіла зірватись, але в неї нічого не вийшло.

Пригода мурашки.

Жили-були на сонячній галявині мурашка зі своєю великою родиною. З ранку до вечора мурашка працювала, будувала свій будинок, готувала запаси на зиму зі своїми старшими братами. В один із сонячних днів раптом

зчинилася буря, пішов дощ і повіяв сильний вітер. По галявині потекли швидкі та великі струмки. А в цей час мурашка повертався додому тягнучи із собою соломинку. І коли мурашка майже підійшов до будинку, його підхопив сильний вітер і кинув разом із соломинкою в струмок. Довго плив на соломинці мурашка, поки струмок не перестав текти. Коли струмок перестав текти і мурашка опинився на суші, мурашка пішов шукати дорогу додому. Ішов, він ішов, і на шляху в нього зустрівся метелик, метелику в час бурі притиснув ніжку гілочкою, що зірвалася з дерева, і метелик не могла злетіти. Мурашка допоміг звільнити ніжку метелика, за це метелик посадив мурашку на спину і полетіли вони у бік будинку мурашки, але будинок мурашки виявився дуже далеко. Метелик втомився нести мурашку, і їм довелося зупинитися, далі мурашка пішов сам. Ішов, йшов і раптом на його шляху потрапив жук, що лежав на спинці, під час бурі вітром жука перевернуло на спину, і жук не міг самотійно перевернутись. Добрий і чуйний мурашка допоміг перевернутися жуку. Жук запропонував свою допомогу мурашці, він посадив мурашку до себе на спину і жук великими кроками поніс мурашку додому. Сонце стало заходити за хмари, став наступати вечір, нарешті з'явився будинок мурашки.

Старші брати мурашки, побачивши брата, дуже зраділи та кинулися зустрічати мурашку. Віддячивши жуку, мурашка вирушив радісний додому. З того часу мурашка намагалася не потрапляти під бурю.

Пригода бурульки.

Жила-була на даху весела Сосулька. Прийшла весна та сонечко стало припікати все сильніше та сильніше. Його промінчики були все спекотніші і спекотніші.

Бурульці стало сумно, і вона заплакала. Вона була така велика, що від неї сліз вийшла величезна калюжа. З кожним днем Сосулька ставала все менше та менше. І одного дня Сосулька зникла і більше її ніхто не бачив.

Подорожі сніжинки.

Жила-була на світі маленька біла Сніжинка. Вона жила високо в небі на великій білій хмарі. Хмара повільно пливла небом, і Сніжинка подорожувала разом з ним. Так вона прожила всю зиму, але одного разу повіяв сильний вітер, і Сніжинка опустилася на гілочку дерева. На гілці сиділа маленька синочка, і вона сказала Сніжинці, що незабаром настане весна і Сніжинка загине. Злякалася Сніжинка, сонечко стало пригрівати все сильніше, і вона почала танути. Але вона не загинула, а перетворилася на легку пару і знову піднялася в небо, де знайшла нову хмару і почала жити як раніше.

Подорожі сніжинки

Якось летіла сніжинка. І раптом вона побачила, що настає весна. І полетіла на північ, їй не хотілося танути. І сніжинка покликала своїх друзів. І вони всією родиною полетіли на північ. Летіли, летіли. І була величезна завірюха та хуртовина. І вона дуже зраділа. Їй не хотілося танути. Але вони таки дісталися. І вони жили довго та щасливо.

Казка про мурашку.

Жив-був Мураха. Якось Мурашка сказав друзям, хлопці давайте побудуємо новий будиночок, і вони почали будувати. Коли мурахи збудували новий будинок, вони покликали друзів на новосілля. У гості до мурашок прийшли коник, сонечко, жучок, черв'ячок. Мурашка приніс торт і поставив його на стіл, і почав пригощати друзів. Мураха скипів чайник і розлив усім у гуртки. Вони наїлися встали з-за столу і пішли надвір. Вони почали обговорювати, у що вони гратимуть. Мурашка сказав, хлопці давайте підемо в похід, всі погодилися і вони почали збиратися. Вони взяли та надягли лижі, і пішли кататися з гори. І раптом з найвищої гори покотилася велика грудка снігу, мурашка побачила грудку і сказала, хлопці на нас котиться величезна грудка снігу. Вони швидше покотилися на лижах, і встигли покотитися від великої грудки снігу. Вони залишились живі і здорові, все скінчилося благополучно, і вони розійшлися всі по домівках.

Навчаємо малювати старших дошкільнят

Навколишня дійсність своєю красою, своєрідністю, неповторністю приваблює дитину і стає джерелом її творчих задумів у малюнках. Важливими засобами збагачення дитячого малювання у старшому дошкільному віці є ознайомлення дітей з мистецтвом живопису та його жанрами, етапами креативного процесу (пошук, реалізація задуму, створення художнього образу), спрямування малят на наслідування зразка творчої діяльності художника на всіх її етапах та формування емоційно-ціннісного ставлення до довкілля і творів мистецтва.

Розглядаючи з дітьми твори живопису, важливо підвести їх до висновку: чому цей вид образотворчого мистецтва називається живописом. А узагальнюючи дитячі відповіді, треба звернути увагу дошкільнят на те, що картини, виконані різними техніками, - аквареллю, олійними фарбами - є мальовничими, живописними. Художник, який працює в реалістичному напрямі, часто відтворює не тільки красу (явища, предмета, обличчя), а намагається щонайправдивіше передати всі нюанси складної натури.

Якщо картина написана справжнім майстром, вона завжди захоплює спостережливого глядача, впливає на його почуття, уяву, створює відповідний настрій.

Технологія щодо збагачення малювання старших дошкільнят запроваджується поетапно:

- живе активне споглядання світу природи, предметів, людей;
- розглядання та обговорення творів живопису, авторської манери художника;
- вправляння дітей у техніці малювання; експериментування з матеріалами та обладнанням, усвідомлення особливостей технік графічного та живописного малюнка; виконання дітьми творчих завдань.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ ПЕЙЗАЖУ

Діти, як справжні художники, здатні відтворювати у своїх малюнках різні види пейзажу: архітектурний, міський, парковий, індустриальний, морський, сільський, гірський тощо. Але для цього необхідно постійно збагачувати їхнє уявлення про довкілля, вчити розуміти «мову» живопису, ознайомлювати з різноманітними техніками живописного малювання.

Успішність супроводу пейзажного малювання залежить від компетентності дорослого в цій царині, вдалого добору творів для розглядання та особливого довірливого, емоційного спілкування з дитиною.

Творчість як майстрів реалістичного пейзажу, так і імпресіоністів є чудовим матеріалом для організації мистецтвознавчих розповідей, бесід,

художньо-дидактичних ігор зі старшими дошкільнятами. Розглядання репродукцій разом із педагогом допомагає дитині усвідомити значення кольору, композиції, динаміки у створенні виразного малюнка. При ознайомленні дітей з творами живопису бажано частіше використовувати художнє слово (прозу, поезію), музику.

Здатність дитини до створення виразного пейзажного малюнка формується поетапно.

Етапи роботи щодо збагачення дитячого пейзажного малювання
«Вчимося бачити й розуміти краї природи».

Його метою є не тільки накопичення вражень від довкілля, а й психологічна установка на малювання: «Ти не можеш визначитися, що малювати? Поглянь навкруги! Скільки всього цікавого! Ось дерева. Вони різні, а мають дещо спільне. Що це, подумаймо разом. Ось квіти, птахи, тварини, комахи! А яке чарівне повітря! Неозоре небо - воно буває таким різним... А якою буває зоряна ніч! Усе в природі прекрасне й мінливе. Хвилинка - й усе змінюється. Це сонечко робить кольори яскравими й мінливими. Краса в природі така вигадлива. Спостерігай, вивчай, споглядай, відчувай. Після цього хочеться малювати, щоб передати свою схвильованість, піднесений настрій, увічнити красу».

Другий етап – «Чого можна навчитися у художників».

Його мета - навчити дітей розглядати й розуміти пейзажний твір живопису, сприймати його як результат творчої діяльності художника.

Третій етап: "Вивчаємо секрети художників-пейзажистів". Його мета — вправляти дітей у техніках пейзажного малюнка, удосконалювати зображальні навички та вміння.

Четвертий етап: «Втілюємо секрети художників-пейзажистів у своїх малюнках».

Його мета - активізувати творчі дії дитини при створенні виразного пейзажного малюнка.

Реалізація умови уможлиблювалася під час стимулювання інтересу до художньої діяльності: викликати бажання малювати та фантазувати; мотивувати до творення художнього образу; впливати на емоційний стан особистості; спонукати до творення художнього образу у процесі використання виражальних засобів живопису.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ ПОРТРЕТА

Під час такого малювання дорослий і дитина досліджують світ людей.

Інтерес дитини до світу людей, їхніх стосунків є рушійною силою і стимулом дитячої творчості в цьому виді малювання. Тому так важливо при ознайомленні з мистецтвом збагатити освітнє середовище творами

портретного жанру, розробити форми та методи розвивального спілкування з дитиною. Для цього необхідно пригадати особливості портретного жанру, переглянути колекцію репродукцій, згадати функції мистецтва в соціумі

Особливо важливо чітко окреслювати освітні завдання при організації дитячого малювання в жанрі портрета:

- збагачувати уявлення дітей про світ людей (стать, вік, заняття, стосунки) для формування творчих задумів;
- ознайомлювати з портретним жанром живопису як джерелом пошуку способів реалізації задуму та створення виразного малюнка;
- навчати прийомів створення виразного портрета; виховувати емоційно-ціннісне ставлення до світу людей та усвідомлення власної цінності у соціумі через малювання.

Емоційно-психологічний потенціал портрета, який міститься у колористичному (колір), композиційному (поза, жест, міміка), змістовому (доповнення, фон, одяг) рішенні образу людини, є доступним для сприймання, розуміння і творчого використання дошкільниками в процесі малювання.

В основу педагогічної технології щодо збагачення дитячого малювання в жанрі портрету покладено живе споглядання, спостереження світу людей, ознайомлення дітей із портретним жанром живопису, особою художника-портретиста, художньою практикою малювання людини.

На першому етапі – «Такий цікавий світ людей» - дорослий має викликати інтерес у дитини до вивчення світу людини.

Другий етап – «Світ людей у портретному живописі» - ставить за мету допомогти дитині усвідомити можливості створення виразного образу людини у малюнку. Давай поглянемо, як художники малюють людей.

Третій етап - «Вчимося у художників-портретистів» – має за мету вправління в техніці зображення портрета

Четвертий етап – «Ми - художники-портретисти» головною метою має стати створення виразного образу людини. Особистісні якості, набуті дитиною впродовж ознайомлення зі світом людей у портретному живопису, а саме: - інтерес, спостережливість, уважність, повага, толерантність, емпатія, розуміння анатомічної будови тіла, а також бажання малювати людей, створюють сприятливі умови для успішного малювання, яке дає дітям задоволення від усвідомлення своєї цінності в соціумі. Адже згодом можна зробити та подарувати портрети близьких, організувати експозицію власного малюнка.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ НАТЮРМОРТУ

Цей вид малювання передбачає введення дитини у світ предметів, розвиток естетичного ставлення до предметів, які складають в сукупності культуру людства. Увага дитини, її інтереси та бажання зосереджуються на предметі.

Для реалізації основної мети необхідно визначити освітні завдання, а саме:

- збагачувати цілісне уявлення дітей про світ предметів як джерело творчих задумів;
- розвивати основи світосприймання (чуття форми, кольору, простору, часу);
- знайомити дітей з мистецтвом натюрморту, особою художника, його творчим процесом;
- навчати способів створення виразного образу;
- виховувати емоційно-ціннісне ставлення до предметного світу.

Вивчення законів натюрморту та зображення його дитиною містить можливості для розвитку естетичного світосприймання, розуміння законів краси та гармонії, започаткування образотворчої грамоти, осягання закономірностей просторових зв'язків предметів і розвитку предметного реалістичного малюнка.

Основними етапами навчання дітей малювати в жанрі натюрморту є живе споглядання, занурення у світ предметів, осягання таємного життя і функціонування предметного світу, ознайомлення з жанром натюрморту в живописі, особою художника, творчим процесом; художня практика складання й малювання натюрмортів.

Перший етап - "Такий цікавий світ предметів". Його мета — показати дітям різноманітний світ предметів

Другий етап – «Подорож у світ натюрморту». Його мета - ознайомити дітей з мистецтвом натюрморту, особою художника, творчим процесом

Третій етап – «Вчимося у художників». Його мета - оволодіння технікою малювання натюрморту, необхідними виражальними засобами.

Четвертий етап – «Предметний світ у малюнках», Його мета - навчити дітей перенесенню уявлень, вражень, знань, навичок та творчих умінь у малюнки для збагачення їх якісним зображенням предметів.

Діти від народження занурюються у світ природи, людей. Тому слід звернути увагу на те, що мистецтво живопису додає нашому життю особливої краси, розповідає про майстерність і талановитість людини, закликає кожного відчувати в собі художника.

Місія дорослого - допомогти малюкові в пізнаванні образотворчого мистецтва і тоді, наслідуючи художника, він буде сміливішим у малюванні та отримає насолоду від успіху.

«Розвиток творчої особистості дитини через образотворче мистецтво»

Привчаючи дітей жити і працювати за законами краси, треба змалечку привчати їх бачити красу оточуючого світу. Потреба в красі у дитини існує з перших днів життя. Починаючи освоювати елементарні рухи, малюк тягне руки до красивої іграшки і затихає, почувши звуки музики, дивлячись ілюстрації до своїх книжок, говорить : «Гарна!», і сам пробує малювати на аркуші олівцем тільки зрозумілу йому красу. Істину сприймає тільки чиста душа. Душа малюка...

Образотворче мистецтво - це введення дітей у світ мистецтва, емоційно пов'язані з своїм змістом і зі світом спостережень, переживань, роздумів. Дитина повинна розуміти суть творів мистецтва, що краса – поняття людське. Тільки людина бачить красу, тільки дитина свідомо її створює.

Специфікою розвитку художньої творчості дітей є:

- система навчання дітей з 4-6 років;
- активізація соціативного мислення, фантазій та художньої уяви в ігрових та проблемних ситуаціях кожного заняття;
- зростаюча роль композиції як умови, що створює можливість для виявлення творчих здібностей дітей.

Елементарна художня грамота активно сприяє і найкраще засвоюється дітьми на образних, ігрових та емоційних насичених формах.

Диференційований підхід до дітей на заняттях з художньої творчості може виявлятися за змістом та рівнем складності завдання для кожної дитини.

На початковому етапі важливо навчити вихованців активно сприймати навколишній світ. Діти мають набути навичок орієнтування у різноманітному світі просторових форм, навчитися порівнювати і вирізняти основні кольори і відтінки, пластинні особливості найпростіших форм. На заняттях по зображувальній діяльності діти мають навчитися працювати з різноманітним матеріалом, використовувати його, як художній, ознайомитися з елементами графіки, живопису.

Малювання – благородна діяльність для виховання почуттів. Тому, передусім, діти люблять малювати. Заняття з малювання може стати зустрічю дитини з твором мистецтва – казкою, загадковим для неї. Такі зустрічі дошкільнят допомагають помічати красу, радіти й дивуватись їй і висловлювати свої почуття.

Так, зустрічаючись з творами живопису, діти не просто розглядають картину, вони можуть захопитись нею. Вони здатні захопитись і світом, створеним митцем. І дорослий крок за кроком веде маленькі відкриті душі у цей світ. Вихователь пропонує глибоко вдихнути і відчувати пахощі повітря, яким насичений весняний краєвид, одержати насолоду від терпкого аромату молоді землі і солодкого запаху квітучої вишні, простягти долоні до світла, що ллється з океану і відчувати тепло сонячних променів.

Перші зустрічі складають цілий цикл занять. Діти дослухаються до аркушу паперу, влаштовують йому побачення з водою, пізнають таємниці гуаші, акварелі, гостюють у королівстві олівців.

Перше заняття – ознайомлення. Воно несе велике інформаційне й емоційне навантаження. Відбувається перша зустріч з темою. Вона має зацікавити, захопити. В кожній речі, навіть добре знайомій, побутовій, можна знайти таємницю.

Основна частина заняття відводиться саме для занурення в тему, і лише невелика частина – малювання, що має характер вправ з фарбами, пензлем або олівцем.

На другому і третьому заняттях діти здобувають певний досвід з теми і оволодівають прийомами і технікою малювання. Це вже навчальні заняття. Тут діти навчаються технічних навичок, щоб допомогти краще визначити себе в малюнку. Навчання носить м'який характер.

Основне заняття циклу – творче. Воно дає дошкільникам найбільшу насолоду, адже діти малюють за задумом у межах визначеної теми. Якщо перша зустріч здивувала і створила на них враження, дві наступні дали збагнути таємниці і відтворити їх на аркуші паперу, то заключна частина дала змогу досягнути всю тему і пропустити її крізь себе, виразити своє ставлення, свої почуття в малюнку.

Кожний цикл включено в систему занять у певній послідовності – так, щоб чергувалися різні види робіт.

Необхідною умовою є атмосфера на заняттях з малювання. Установлений академічний стиль має поступатись їй місцем, адже лише розкута дитина здатна глибоко відчувати і передати свої почуття.

Діти закінчують свої роботи неодноразово. Хто закінчив – вільний. Він досяг мети і тепер може спостерігати за дітьми, за діями товаришів, оцінювати їх результати. Вони не повинні залишити студію не розглянувши всі малюнки. Той, хто глибоко занурився у роботу, має право закінчити її. Від того, чи закінчують юний художник своє творіння, залежить його дальше ставлення до роботи. Незакінчений малюнок, перерваний процес – небезпечні. Вони можуть спричинити байдуже ставлення до малювання.

У сучасних умовах першочергової значущості в процесі естетичного виховання особистості набувають візуальні види мистецтва, до яких належать і образотворче мистецтво, воно справляє на людину чи не найефективнішу дію на емоційно чуттєву сферу, поглиблює знання, інтонфікує візуальний і сенсорний досвід, формує загальну та естетичну культуру. Певною мірою впливаючи на внутрішній світ дитини, образотворче мистецтво залучає до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливості до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. Стаючи зв'язком для ідей та почуттів, спільною мовою для різних видів мистецтв, воно олюднює інші сфери пізнання дитини, збагачує її духовне життя. Сьогодні основним завданням художньо – естетичного розвитку є розвиток особистості, цілісності, духовності та послідовне формування естетичної культури. Виховання активного ставлення до естетичних явищ дійсності та мистецтва; цілеспрямоване та систематизоване формування навичок естетичного формування навичок естетичного сприймання та оцінної діяльності; стимулювання та актуалізація творчого потенціалу і вдосконалення практичних знань, навичок та умінь в галузі мистецтва, розвиток прагнення до творчого потенціалу і вдосконалення практичних знань, навичок та умінь в галузі мистецтва, розвиток прагнення до творчої саморегуляції у різних видах художньої діяльності. Найбільш актуальним, результативним механізмом здійснення цих завдань виступає інтеграція (взаємопроникнення різних видів мистецтв на базі одного провідного освітнього компоненту), що робить можливим системне формування у свідомості дошкільної картини, цілісності та гармонії навколишнього світу.

НАПРИКЛАД:

Візуальне мистецтво

1. Образотворче мистецтво (пейзаж, опис, живопис...).

Графіка (книжкова, силуетна, плакатна, комп'ютерна).

Скульптура (кругла, рельєфна, декоративна, портретна).

Декоративно – ужиткове мистецтво (писанкарство, витинанки, кераміка, народна іграшка, розпис, малярство).

2. Архітектура (народна, житлова, промислова).

3. Дизайн (паперова пластика, конструювання, моделювання, макетування).

4. Художня фотографія (пейзаж, портрет...).

5. Народознавство – як комплексне поєднання різних видів мистецтва у синкретних формах, народних традицій, обрядів, звичаїв та свят.

Все що є неправильне у підході вихователя до зображувальної діяльності, проявляється у наступному:

Перша причина

а) малюку нав'язують конкретні штампи і стереотипи (трава зелена, небо синє);

б) виробляються алгоритми зображувальної діяльності, наприклад: щоб правильно намалювати, потрібно повторити мій зразок;

в) виключається можливість самовираження малюнка в кольорі, лінії (використання чистих кольорів без змішування фарб, чітка обводка контура як в мультиплікації).

Друга причина

Коли вихователь боїться дати дітям різні зображувальні матеріали (малювати тільки олівцями, ліпити тільки пластиліном).

Третя причина

Основна причина – невміння вихователя розвивати естетичне сприймання у дітей (тут важливий зв'язок батьків і педагогів).